

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

”FRÅN FÖTTER TILL HUVUD, DET ÄR HELA BARNET DET GÄLLER”

Barns kroppsliga integritet i förskolan beskrivet utifrån några
förskollärares perspektiv

**MATILDA ANDERSSON
CINDY VINICIOUS**

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Ester Catucci

Examinator: Pernilla Kallberg

HT

2019

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning	SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE	
kultur och kommunikation	PEA098	15 hp
	HT	2019

SAMMANFATTNING

Matilda Andersson
Cindy Vinicious

”Från fötter till huvud, det är hela barnet det gäller”
Barns kroppsliga integritet i förskolan beskrivet utifrån några förskollärares perspektiv

” From head to toe, it’s the whole child that matters”
Children’s physical integrity in preschool described from the perspective of some preschool teachers

Årtal: 2019

Antal sidor: 31

Syftet med studien var att öka kunskapen om hur några förskollärare beskriver sitt arbete för att främja barns medvetenhet om kroppslig integritet samt hur den värnas om i förskolans vardag. För att säkerställa ett resultat använde vi oss av en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer, där åtta yrkesverksamma förskollärare deltog i undersökningen. Resultatet visade att kommunikationen, såväl till barnen men även till andra arbetslag, är betydelsefull i arbetet med barns kroppsliga integritet. Resultatet indikerade att viktiga aspekter i arbetet med att göra barnen medvetna om deras kroppsliga integritet samt att värna om den finns. De aspekter som framkom var att behandla barnen med respekt och visa hänsyn. Resultatet från

det insamlade materialet visade även olika tillvägagångssätt och strategier för arbetet. Vår slutsats är att förskollärare är medvetna om barns kroppsliga integritet och att förskollärare ser det som något betydelsefullt, däremot finns det svårigheter i arbetet vilket bidrar till att dialogen mellan förskollärare och barn samt dialoger i arbetslaget är av vikt.

Nyckelord: Autonomi, Barns kroppsliga integritet, Förskollärare, Kommunikation, Respekt.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	1
1.2	Begreppsdefinitioner.....	2
1.2.1	Integritet.....	2
1.2.2	Kroppslig integritet.....	2
1.2.3	Värna om.....	2
1.3	Uppsatsens disposition.....	2
2	Bakgrund.....	3
2.1	Kroppslig integritet i styrdokument.....	4
2.2	Förskollärares förhållningssätt till barns kroppsliga integritet.....	4
2.3	Förskollärares makt och skyldighet.....	4
2.4	Barns kommunikation och självbestämmande.....	5
2.5	Tidigare forskning om kroppslig integritet.....	5
2.5.1	Kroppslig integritet ur ett närhetsetiskt perspektiv.....	6
2.5.2	Socialt stöd i praktiken.....	6
2.5.3	Förskollärares närvaro och lyhörddhet.....	7
2.6	Teoretisk utgångspunkt.....	8
2.6.1	Närhetsetiken i förhållande till omsorg.....	8
3	Metod.....	10
3.1	Datainsamling.....	10
3.2	Urval.....	11
3.3	Genomförande och insamlingsmetod.....	11
3.4	Analysmetod.....	12
3.5	Tillförlitlighet.....	13
3.6	Forskningsetik.....	14
4	Resultat och analys.....	14
4.1	Några förskollärares beskrivningar om hur deras arbete bidrar till barns medvetenhet kring den kroppsliga integriteten.....	15

4.1.1	Kommunikationens betydelse för att utveckla en medvetenhet hos barnen.....	15
4.1.2	Analys av kommunikationens betydelse för att utveckla en medvetenhet hos barnen	16
4.1.3	Förskollärares hänsyn och respekt för att utveckla en medvetenhet hos barnen.....	17
4.1.4	Analys av förskollärares hänsyn och respekt för att utveckla en medvetenhet hos barnen	18
4.1.5	Tillvägagångssätt och strategier för att utveckla en medvetenhet hos barnen.....	19
4.1.6	Analys av tillvägagångssätt och strategier för att utveckla en medvetenhet hos barnen	21
4.2	Förskollärares förhållningssätt för att värna om barns kroppsliga integritet	22
4.2.1	Förskollärares förhållningssätt som kommunikation och kollegial diskussion för att värna om barns kroppsliga integritet	22
4.2.2	Analys av kommunikationens betydelse och den kollegiala dialogens betydelse för att värna om barns kroppsliga integritet	23
4.2.3	Förskollärares förhållningssätt som respekt och reflektion för att värna om barns kroppsliga integritet	24
4.2.4	Analys av förskollärares hänsyn och respekt för att värna om barns kroppsliga integritet.....	25
5	Diskussion.....	27
5.1	Resultatdiskussion.....	27
5.2	Metoddiskussion.....	29
5.3	Slutsats.....	30
5.4	Relevans för förskolläraryrket	30
5.5	Förslag till fortsatt studie	31
	Referenslista.....	
	Bilagor	
	Bilaga 1 Intervjufrågor	
	Bilaga 2 Missivbrev	
	Bilaga 3 Litteratursökning	

1 Inledning

År 2017 uppmärksammades organisationen Metoo i Sverige, en organisation vars syfte är att stödja kvinnor som har blivit utsatta för sexuella trakasserier (Jämställdhetsmyndigheten, 2019). Då organisationen uppmärksammades i Sverige visade uppropet på att en förändring i samhället behöver ske (Jämställdhetsmyndigheten, 2019) och Djurberg (2018) belyser att Metoo ligger till grund för förändring i samhället gällande människors attityder och agerande gentemot varandra. De förändrade attityder och medvetenhet i samhället, bidrog till att läroplan för förskolan, (Lpfö18) år 2018 förnyades och innehåll som behandlar barns kroppsliga integritet skrevs fram (Skolverket, 2019). Därmed har styrdokumentet framhävt betydelsen av att arbeta med att stärka barns medvetenhet om den egna och andras integritet i förskolan.

Då barns kroppsliga integritet har tillkommit i läroplanen tror vi att denna förändring bidrar till reflektioner och handlingar från förskollärare, för att värna om den kroppsliga integriteten. Samtidigt reflekterar vi över huruvida förskollärare arbetar med att göra barn medvetna om sin egen kroppsliga integritet, med syfte att barnen utvecklas i att kunna säga stopp och skydda sina egna kroppar, ”Från fötter till huvud, det är hela barnet det gäller” (Informant 2, intervju 20191127). Detta är något som vi har diskuterat kring och som har bidragit till en nyfikenhet hos oss gällande hur förskollärare beskriver det nya innehållet, samt hur det arbetas med. Då läroplan för förskolan, (Lpfö18) lyfter att förskollärare ska värna om barns kroppsliga integritet samt att förskollärare ska arbeta för att göra barn medvetna om deras kroppsliga integritet (Skolverket, 2018), valde vi att fokusera på hur några förskollärare arbetar med dessa två områden i förskolans vardag. Valet av ämne till vår studie grundade sig i att ett intresse väcktes hos oss då vi, i vår tidigare pilotstudie under utbildningen, valde att fördjupa oss i arbetet kring barns integritet i samband med toaletsituationer. Ett ytterligare intresse för studien väcktes hos oss då läroplan för förskolan, (Lpfö18) nu lyfter fram barns kroppsliga integritet ur ett pedagogiskt syfte.

Vår förhoppning med denna studie är att bidra med diskussioner som belyser vikten av ett medvetet arbete med barns kroppsliga integritet i förskolan. Djurberg (2018) belyser i sin artikel att diskussioner i arbetslaget, som förs vidare till andra arbetslag på förskolan, medför reflektion över sitt eget förhållningssätt och en förbättring kring arbetet gällande barns kroppsliga integritet. Detta kan bidra till kvalitet i undervisningen i förskolan. Förnyelsen i förskolans läroplan ska bidra till just en ökad kvalitet i förskolan, i undervisningen och i måluppfyllelseerna (Regeringskansliet, 2018).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att fördjupa kunskapen om några förskollärares arbete med barns kroppsliga integritet.

De frågeställningar som ligger till grund för denna undersökning är:

- På vilket sätt beskriver några förskollärare att de arbetar för att barnen ska kunna utveckla en medvetenhet kring den egna kroppsliga integriteten?
- Hur beskriver några förskollärare att barns kroppsliga integritet värnas om av förskollärare, i förskolan?

1.2 Begreppsdefinitioner

Nedan redogörs begrepp som förekommer i studien. Syftet med redogörelsen är att fördjupa förståelsen för begrepp som uppkommer i studien, samt är av relevans för att förstå studiens innehåll.

1.2.1 Integritet

Integritet innefattar barns rättigheter och dess gränser i olika situationer, respekten för de själva och respekten för andra individer (Skolverket, 2019). Johansson (2005) belyser att integritet berör identitetens gränser och känslan av att vara en unik individ med en egen personlighet. Begreppet ”integritet” förklarar att barn besitter rätten att besluta huruvida deras individuella gränser har överskridits.

1.2.2 Kroppslig integritet

Kroppslig integritet är ett existentiellt värde bundet till individens kroppsliga existens där det fysiska och det mentala är oskiljaktiga (Johansson, 2005). Då barn upplever kroppsliga närmanden uppfattar barnet även detta med sinnet och en känsla av vad som är okej och vad som inte är okej uppdagas hos barnet. Kroppslig integritet innebär därför att barn äger rätten och att de är beslutsfattare över beslut som innefattar sin egen kropp, att barnet äger sin kropp.

1.2.3 Värna om

Begreppet *värna om* syftar till de förhållningssätt, tillvägagångssätt och strategier som förskollärare använder sig av och som grundar sig i att de ser till barnets bästa. I denna studie relaterar begreppet *värna om* till förskollärares agerande med syfte att barns bästa ska fokuseras i förskolans vardag, i samband med barns kroppsliga integritet. Gren (2007) belyser att barns kroppsliga integritet är individuell och bör därför respekteras samt värnas om av förskollärare.

1.3 Uppsatsens disposition

Kapitlet *bakgrund* inleds med styrdokument och introducerar läroplanens ändringar gällande barns kroppsliga integritet. Följt av läroplanens ändringar kommer relevant litteratur för syfte och frågeställningar i denna studie att presenteras med underrubrikerna *förskollärares förhållningssätt till barns kroppsliga integritet, förskollärares makt och skyldighet, omsorg i relation till barns kroppsliga integritet* och *barns kommunikation och självbestämmande*. Därefter, i detta kapitel, kommer vi att redogöra för *tidigare forskning* gällande barns kroppsliga integritet, som vi har valt att dela upp i tre

underrubriker. Dessa underrubriker är *kroppslig integritet ur ett närhetsetiskt perspektiv, socialt stöd i praktiken och förskollärares närvaro och lyhörddhet*. Slutligen i kapitlet bakgrund kommer vi att behandla vårt teoretiska perspektiv, närhetsetiken, under rubriken *teoretiska utgångspunkter* med underrubriken *närhetsetiken i förhållande till omsorg*.

I kapitlet *metod* kommer vi först att presentera den metod som ligger till grund för vår studie. Därefter kommer vi att presentera arbetsprocessen under studiens gång under rubriken *genomförande*. Efter denna underrubrik följer *insamlingsmetod* där vi beskriver semistrukturerade intervjuer och urvalet gällande val av respondenter till vår studie redovisas under rubriken *urval*. Därefter följs av en beskrivning gällande tematisk analysmetod under rubriken *analysmetod*. Metod-kapitlet avslutas sedan med *tillförlitlighet* och en presentation av studiens etiska ställningstaganden under rubriken *forskningsetik*.

Studien följer sedan med *resultat och analys* där vi först presenterar resultatet. Vi har delat in resultat och analys i olika underrubriker, dessa har vi fått fram utifrån den tematiska analysen. Vi inleder med att redogöra studiens resultat där en analys följer under samtliga teman. Dessa teman svarar på vår frågeställning gällande hur några förskollärare beskriver att barn görs medvetna om deras kroppsliga integritet. Detta kommer att redovisas under rubrikerna *kommunikationens betydelse för att skapa medvetenhet hos barnen, förskollärares hänsyn och respekt för att skapa medvetenhet hos barnen och tillvägagångssätt och strategier för att skapa medvetenhet hos barnen*. Vidare i kapitlet kommer vi att svara på vår frågeställning gällande hur några förskollärare beskriver att de värnar om barns kroppsliga integritet. Vi presenterar först resultatet under *förskollärares förhållningssätt som kommunikation och kollegial diskussion för att värna om barns kroppsliga integritet* och slutligen *förskollärares förhållningssätt som respekt och reflektion för att värna om barns kroppsliga integritet*.

Det sista kapitlet i vår studie är *diskussion* och i detta kapitel kommer studiens resultat att diskuteras under rubriken *resultatdiskussion*. Därefter kommer vi att diskutera metodval under rubriken *metoddiskussion* för att sedan redovisa vår *slutsats* som en underrubrik, följande redovisande av relevans för förskolläraryrket. Sedan avslutas studien med *förslag till fortsatt studie*.

2 Bakgrund

Detta kapitel inleds med styrdokument och introducerar läroplanens ändringar gällande barns kroppsliga integritet. Därefter kommer detta kapitel att behandla litteratur som är av relevans för syfte och frågeställningar i denna studie. Vi redovisar därefter tidigare forskning gällande barns kroppsliga integritet. I kapitlet kommer vi sedan att behandla vårt teoretiska perspektiv, närhetsetiken.

2.1 Kroppslig integritet i styrdokumenten

Barns kroppsliga integritet har under år 2018 tillkommit i förskolans läroplan, (Lpfö18) då regeringen ansåg att den tjugo år gamla läroplan för förskolan, (Lpfö98) behövde en förändring och den behövde förnyas efter det samhälle som vi lever i idag och den framtid som vi strävar mot. Då förskolan är grunden för en god kvalitet inom undervisning krävdes ett förtydligande så att kvaliteten kan förbättras (Regeringskansliet, 2018). Läroplan för förskolan, (Lpfö18) lyfter att förskolan ska ge barn förutsättningar till en ökad medvetenhet om sin kroppsliga integritet samt att förskolan ska värna om barns integritet (Skolverket, 2018). Vid årsskiftet 2020 trädde barnkonventionen i kraft i form av en lag vilket innebär att skollagen, som samtliga förskolor redan utgår från, innefattar även barnkonventionen. Genom att lagstadga barnkonventionen förtydligas konventionen och på så vis kompletteras övriga nationella lagar (Skolverket, 2018). Barnkonventionen paragraf 19 lyfter att all form av fysiskt våld mot barn ska motverkas, det vill säga intrång och övergrepp mot den kroppsliga integriteten (Barnkonventionen,1989).

2.2 Förskollärares förhållningssätt till barns kroppsliga integritet

Gren (2007) belyser att integriteten har lika stor betydelse hos alla individer, oavsett kön eller ålder. Samtliga individer uppfattar sin individuella integritet på olika vis, men integriteten bör alltid bli respekterad på ett lika betydelsefullt sätt inför alla individer, med syfte att motverka kränkningar av integriteten. Då förskollärare visar respekt för barns integritet bidrar det till att barnet respekterar sig själv samt övriga individer i sin omgivning. Gren (2007) lyfter begreppet autonomi och hon belyser att barns autonomi innefattar deras självständighet och detta begrepp kopplas då till deras kroppsliga integritet. Barns autonomi är individuell och därav bör förskollärare värna om varje enskilt barns kroppsliga integritet på ett respektfullt sätt, med syfte att inte kränka barnets kroppsliga integritet. Aspelin och Persson (2011) förklarar att förskollärares arbetsuppgifter fokuserar på att skapa en trygghet för barn och utforma positiva samband och samspel mellan barn och vuxna, vilka är utgångspunkterna i förskollärares dagliga arbete. Aspelin och Persson (2011) lyfter även att då förskollärare agerar med ett lyhört arbetssätt och förhållningssätt i förskolan bidrar det till att de skapar en förtroendefull gemenskap tillsammans med barnen. Förskollärares lyhördhet och respekt för barnet innebär en pedagogisk omtanke. Förskollärare bör bemöta och bekräfta barnet i liknande sammanhang, samtidigt som förskolläraren bör agera med tydlighet i sitt förhållningssätt.

2.3 Förskollärares makt och skyldighet

Gren (2007) belyser att förskollärare innehar en makt gentemot barnen i förskolan, vilket medför att förskollärare har ett ansvar i interaktionen med det enskilda barnet. Denna makt kan ses ur positiva aspekter, såväl som ur negativa. Om makten används på ett sätt som innebär att barnets integritet värnas om och barnets önskningar tas i beaktning, kan den betraktas som positiv. Om dock makten som förskolläraren besitter missbrukas och förskolläraren agerar härskande gentemot barnet, betraktas makten som något negativt.

Att missbruka makten i relationen till barn kan även innebära intrång på barns kroppsliga integritet. Förskollärares sociala arbete tillsammans med barnen bidrar till en positiv undervisning i förskolan. Förskollärare är ålagda att erkänna sin egen och barnets relation till varandra och hen agerar som en förebild för barnet i förskolans miljö (Aspelin & Persson, 2011). Även Josefson (2018) belyser att makt innebär en skyldighet att agera ansvarsfullt gentemot andra. Förskollärare bör vara professionella och besvara barnet i maktrelationen. Detta med syfte att båda individer är deltagare i relationen och interagerar med varandra. Då förskollärare agerar professionellt innebär det att hen får insikt i barns autonomi (Josefson, 2018) och på så vis värnar om barns kroppsliga integritet. Aspelin och Persson (2011) som förklarar att i samband med omsorg visar läraren att hen är lyhörd och medveten om barns agerande och deras intentioner i samband med lärandesituationer. Med detta förhållningssätt är läraren lyhörd för barnet, vilket barnet känner och bekräftar. Frelin (2012) belyser att det finns skillnader i att *känna till* eller *känna in* ett barn och hon förklarar att det främst handlar om att när förskollärare känner in ett barn så lär hen sig att läsa av barnet i olika situationer. Förskolläraren lär sig när och huruvida hen ska närma sig barnet eller backa ifrån det. Kopplingen till barns kroppsliga integritet utifrån det som Frelin (2012) lyfter, kan dras då förskollärare känner in barn värnar förskollärare om barns kroppsliga integritet. Förskollärare arbetar och strävar för att barn ska känna en trygghet i miljön som de dagligen vistas i och för att barnen även ska inneha sunda relationer till människor i sin omgivning. Därav förklarar Aspelin och Persson (2011) att lärare samspelar med barn som individer samtidigt som de ser till vikten av att samspela tillsammans i en större barngrupp.

2.4 Barns kommunikation och självbestämmande

Gren (2007) belyser att barn inte alltid har tillräckligt med ord för att uttrycka sin vilja och kommunicerar därav med sitt kroppsspråk. Det är främst det verbala språket som används för att kommunicera tankar och viljor. Detta kan innebära att ett barn som besitter svårigheter i att uttrycka sig verbalt, riskerar att hämmas i sin autonomi. Därav är det betydelsefullt för förskollärare att vara lyhörda inför barn så att autonomi kan uppstå, även då barn främst kommunicerar med sitt kroppsspråk.

2.5 Tidigare forskning om kroppslig integritet

Under kapitlet bakgrund behandlades styrdokument och relevant litteratur för det studerade ämnet. Vidare under detta kapitel kommer avsnittet tidigare forskning att bearbeta underrubrikerna *kroppslig integritet ur ett närhetsetiskt perspektiv* samt *socialt stöd i praktiken*. Avsnittet avslutas med underrubriken *förskollärares närvaro och lyhördhet*. Sökningen till tidigare forskning gjordes i databaserna ERIC ProQuest, SwePub och Google Scholar. Dessa sökningar avgränsades tidsmässigt med fem år i taget och i vår litteratursökning kan de sökord som vi har använt oss av, samt kombinationer, att utläsas (se bilaga 3). På grund av få träffar i sökningen av studier som behandlar barns kroppsliga integritet, valde vi att även inkludera studier som behandlar andra områden som är betydelsefulla och relevanta för vår studie. Dessa områden är omsorg och omsorgsetiken, värden inom kommunikation, anknytning och sociala interaktioner, samt socialt stöd.

2.5.1 Kroppslig integritet ur ett närhetsetiskt perspektiv

Josefson (2018) förklarar omsorg inom närhetsetiken och dess betydelse för barns kroppsliga integritet i förskolans utbildning. Begreppet omsorg belyser hur individer förhåller sig i interaktion med andra individer i vardagen. Omsorgen inom förskolan innebär förskollärares fysiska arbete, känslomässiga arbete och ett lojalt arbete i verksamheten, för att lyfta och arbeta utifrån barns kroppsliga integritet. Josefson (2018) belyser lojalt arbete inom omsorgsbegreppet, vilket syftar till att förskollärare visar lojalitet gentemot varandra i de olika arbetslagen samt mot vårdnadshavare. Relationen inom omsorgsetiken är både grundläggande ur ett samhällsperspektiv samtidigt som den omtänksamma relationen är grundläggande ur ett moraliskt perspektiv. Då individer agerar med en ömsesidighet gentemot varandra i interaktioner byggs relationen upp, för att sedan stärka barns autonomi (Noddings, 2012). Ett resultat som blir synligt i Noddings (2012) artikel är att det dagligen finns upplevelser av förskollärares omtänksamhet i sitt beteende eller i sitt förhållningssätt, vilket inte grundar sig i relationen. Im, Jiar och Talib (2019) beskriver i deras studie att barns sociala och känslomässiga kompetens är av vikt för förskollärare att analysera, för att synliggöra barns mentala hälsa och arbeta kring denna. Studien som Im et al. (2019) har genomfört behandlar även begreppet anknytning, vilket grundar sig i hur barn involverar sig i sociala interaktioner. Anknytning är av vikt inom barns kroppsliga integritet, då anknytning syftar till att skapa tillit för att kunna bygga relationer till andra individer. Josefson (2018) belyser närhet och relationer utifrån närhetsetiken, vilket syftar till fysisk närhet mellan individer och även till känslomässig och personlig närhet. Fysisk och känslomässig närhet kopplar Johansson (2005) till kroppslig integritet då hon belyser att barns kroppar och fysiska närvaro är bundna till deras psykiska tillstånd.

2.5.2 Socialt stöd i praktiken

Sigurdardottir, Williams och Einarsdottir (2019) belyser yngre barns värde och vikten av barns tankar och åsikter, i sin studie. De har undersökt hur barns värde synliggörs i förskolans miljö samt inom interaktion och kommunikation från förskollärares ståndpunkt. Förskollärare förmedlar omedvetet dagligen värden gentemot barn och barngruppen. Sigurdardottir et al. (2019) belyser även betydelsen av utbildning gällande uppmärksammande av värden och de förklarar att syftet med denna utbildning är att främja barns förståelse och kunskap om deras egna och sina kamraters värderingar. Barn kan då agera utefter dessa värderingar, vilka även reflekterar mot det samhälle de befinner sig i. Im et al. (2019) belyser vikten av att synliggöra förskolebarns sociala och känslomässiga kompetenser och deras studie riktar sig till vuxna för att de ska få vägledning i att studera sociala och känslomässiga kompetenser hos barn. Kommunikationen bidrar till förmågan att interagera med andra individer i sin omgivning. Kommunikationsförmågan är av särskild vikt hos yngre barn som saknar ett utvecklat ordförråd, för att kunna uttrycka sina känslor och tankar som ofta är abstrakta och överväldigande för yngre barn. När vuxna pratar med barn och besvarar de i deras känslor och uttryck, bidrar det till att barnen respekterar och förstår sina egna känslor och de kan därmed respektera och förstå andra individer i sin omgivning och deras kroppsliga

integritet (Im et al., 2019). Magro, Utesch, Dreiskämper och Wagner (2019) lyfter vikten av socialt stöd och betydelsen av föräldrastöd under barns yngre år, med syfte att stärka utvecklingen av barns självkänsla. Resultatet i Magro et al. s (2019) studie tyder på att individer med ett större stöd från sin familj utvecklar en starkare självkänsla och socialt stöd är en betydelsefull förutsättning för att stärka barns självkänsla. Socialt stöd från vårdnadshavare är av vikt och av intresse för denna studie då Magro et al. (2019) belyser stärkande och utveckling av barns självkänsla. I och med att barns självkänsla stärks utvecklar barn deras autonomi, deras självbestämmande, och utifrån barns autonomi utvecklar de en känsla för sin kroppsliga integritet (Magro et al., 2019).

2.5.3 Förskollärares närvaro och lyhördhet

Johansson (2005) förklarar att förskollärares förutsättningar påverkar vad de upplever och hur de reagerar på olika händelser. De interaktioner som sker mellan barn och förskollärare i förskolan grundar sig i delade erfarenheter och perspektiv. Konfrontationer mellan olika perspektiv kan vara betydelsefulla byggstenar för att skapa respekt gentemot människor i sin omgivning. Johansson (2005) lyfter svårigheter som framkom i studien gällande de vuxnas ansvar i att skydda barnet samt ge det vägledning om dess rättigheter och dess kroppsliga integritet. Ytterligare ett resultat som framkom ur Johanssons (2005) studie var att gränser för den personliga integriteten kan vara svåra att uttrycka och upptäcka. Förskolan är betydelsefull gällande barns kroppsliga integritet där frågor och vägledning angående den kroppsliga integriteten kan noteras med uppriktighet (Johansson, 2005). Sigurdardottir et al. (2019) lyfter även betydelsen av utbildning gällande uppmärksammande av värden och belyser att förskollärare omedvetet förmedlar värden dagligen gentemot barn och barngruppen. Syftet med denna utbildning är att främja barns förståelse och kunskap om deras egna och kamraters värderingar och upplevelser kring den kroppsliga integriteten. Samt öka förskollärares medvetenhet om hur egna värderingar kan påverka barn och barngruppen. Barnen kan då agera utefter dessa värderingar, vilka även reflekterar mot det samhälle de lever i. Sigurdardottir et al. (2019) ställer sig undrande till huruvida barn i förskolan erbjuds tillräckligt med möjligheter för att utvecklas gällande sitt eget värde samt i sitt ställningstagande i leken, som berör förhandlingar och regelsättande. Genom detta erbjudande och dessa möjligheter medförs det en utveckling hos barnen inom personliga färdigheter och deras autonomi, som kan ha betydelse för känslan av kroppslig integritet (Sigurdardottir et al., 2019).

Resultatet i studien, som är utförd av Sigurdardottir et al. (2019), synliggör förskollärares utbildning gällande barns värde. Barns värde innefattar riktlinjer och grundläggande uppfattningar hos förskollärare i samband med sociala interaktioner tillsammans med barn. Dessa sociala interaktioner fungerar som en gemensam vägledning gällande socialt beteende i barngruppen. Ett resultat i Noddings (2012) artikel visar att människor vidhåller åsikter som härstammar och har uppkommit från den grupp som hen oftast socialiserar sig i. En mer tydlig pedagogik och ett tydligt lärande inom värden kan vara resultatrikt, då detta lärande bidrar till att kultur och regler, gällande barns kroppsliga integritet, blir uppmärksammade i barngruppen (Sigurdardottir et al., 2019). Johansson (2005) behandlar barns rätt till integritet i sin studie och även lärares betydelse gällande

yngre barns kunskapsutveckling inom autonomi och respekt. Studien belyser hur barns respekt gentemot sin egen integritet samt gentemot kamrater kan stödjas av förskollärares förhållningssätt i samband med sociala interaktioner. Noddings (2012) belyser att fokus på lärandet kan överskugga betydelsen av omsorgsfulla och omtänksamma relationer, vilket kan resultera i att arbete med omsorg inte får samma plats. Detta kan även få konsekvenser för hur förskollärare arbetar med att stärka barns medvetenhet om sin kroppsliga integritet.

2.6 Teoretisk utgångspunkt

Det teoretiska perspektivet som kommer att ligga till grund för att tolka och analysera vår studie är närhetsetiken. Inom närhetsetiken är relationer betydelsefulla och lyssnandet, tänkandet, reflektionen och det kritiska förhållningssättet är av vikt. Närhetsetiken innefattar moraliska handlingar och normer i interaktion med andra individer. Två centrala begrepp inom närhetsetiken är *moral* och *paternalism* (Henriksen & Vetlesen, 2013), dessa begrepp kommer att behandlas nedan.

2.6.1 Närhetsetiken i förhållande till omsorg

Henriksen och Vetlesen (2013) belyser att inom närhetsetiken anses en människas integritet vara något ömtåligt, något som kan kränkas och göras intrång i. I interaktion med en annan människa uppstår ett *moraliskt anspråk* och det är de grundliga förutsättningarna som skapar ansvar och omsorg. Noddings (2012) lyfter betydelsen av omsorgsetiken och vikten av att inta ett omsorgsperspektiv. En ömsesidighet uppstår mellan individer i mötet inom relationer, vilket bidrar till att en omsorg byggs upp (Noddings, 2012). Möten med andra individer innefattar moraliska dimensioner. Att befinna sig i interaktion med andra människor innebär att interagera utifrån ett moraliskt läge.

Henriksen och Vetlesen (2013) beskriver att förskollärare besitter en skyldighet gentemot barn och att de ständigt behöver agera på ett medvetet sätt gentemot dem, med syfte att finnas närvarande, samt för att stärka och upprätthålla den omtänksamma relationen mellan dem. Denna skyldighet är kopplad till närhetsetikens moraliska ansvar. Enligt närhetsetiken uppstår det ett moraliskt ansvar hos den individ som upplever att motparten är den svagare av de två i en interaktion (Henriksen & Vetlesen (2013)).

Ju längre förskollärare har arbetat i barngruppen desto djupare blir relationerna och interaktionerna mellan hen och barnen. Denna relation kan bidra till att förskolläraren är medveten om olika bemötanden som varje barn vill bli bemött av, samt är i behov av i olika situationer. Detta resulterar i att förskollärare kan bemöta barnen därefter (Noddings, 2012). Henriksen och Vetlesen (2013) beskriver vidare att den människosyn som förskollärare besitter, har en inverkan i hur mötet med andra individer utspelar sig. Även förskollärares förhållningssätt påverkas av den livssyn som hen besitter.

Henriksen och Vetlesen (2013) belyser att inom närhetsetiken är kommunikation, såväl förskollärare till barn som förskollärare till andra vuxna och arbetslag, betydelsefull.

Kommunikationen kan utspelas på olika sätt, inte enbart verbalt, därav är lyssnandet och tänkandet av vikt och Noddings (2012) förklarar att det barnet framställer, med hjälp av sitt kroppsspråk och sin kommunikation, är en betydande byggsten för förskolläraren att ta del av i vidareutvecklingen av deras relation. Lyssnandet bidrar till en respekt mellan individer och förskollärare bör lyssna in barnen i olika situationer. Förskollärare bör agera nyfiket till barns diskussioner, som senare kan ligga till grund för ett lärande inom exempelvis respekt. Då förskolläraren agerar för hastigt i att anta barns känslor, brister noggrannheten inom reflektionen och eftertänksamheten. Förskollärare bör därav arbeta med ett medvetet lyssnande och tänkande, vilket bidrar till att barn formas och förbereds till det samhälle de lever i (Noddings, 2012). Ur ett närhetsetiskt perspektiv råder det dock tidsbrist gällande att lyssna till barns beskrivningar och förklaringar. Noddings (2012) lyfter att barn ges olika erbjudanden och slumpmässiga råd av förskollärare. Dessa ges då förskolläraren antar sig veta hur barnet känner och upplever olika situationer. Noddings (2012) förklarar även att förskollärare erbjuder olika vägledningar till barn, med syfte att barnet ska utveckla sitt tankearbete samt skapa en förståelse för sina kamrater och för sin omgivning. Med lyssnandet som en byggsten, inom närhetsetiken, utvecklar barn även en respekt gentemot varandra.

Ett nyfiket förhållningssätt bidrar till att förskollärare erhåller kommentarer från barnen. Dessa kommentarer reflekterar sedan förskollärare kring, för att förändra sitt arbetssätt. Noddings (2012) förklarar att ett närvarande arbetssätt och förhållningssätt bidrar till att förskollärare har möjlighet att upptäcka och hantera olika situationer som uppstår i vardagen. Med hjälp av detta arbetssätt kan reflektioner över olika situationer ske samt en utveckling av miljön kan utföras. Syftet är att åstadkomma en förbättrad och fördjupad relation i barngruppen samt mellan individer (Noddings, 2012). Henriksen och Vetlesen (2013) lyfter att moral omfattas av den närvaro som förskollärare förmedlar, bland annat i sin kommunikation och i sitt förhållningssätt. Ansiktsuttryck, gester och kroppsspråk är avgörande för hur människor uppfattas av andra individer i en kommunikation. Ansiktsuttryck förmedlar information till den mötande individen gällande hur väl diskussionsämnet kommer att hanteras efter konversationens slut, mellan exempelvis förskollärare och barn (Henriksen & Vetlesen, 2013).

Henriksen och Vetlesen (2013) lyfter begreppet *paternalism* inom närhetsetiken och de belyser att paternalism uppstår då en individs behov framställs för hen av någon annan i dess närhet. Individen blir åsidosatt då motparten har uttryckt individens känslor och åsikter åt hen. Henriksen och Vetlesen (2013) belyser att paternalism kan ses som såväl positivt som negativt då förskollärare besitter en makt gentemot barn. När barn har blivit åsidosatta i sina egna beslut och grunden till förskollärarens beslutstagande fattas med syfte av omsorg och omtänksamhet ses paternalism som positivt. Detta då förskollärare reflekterar kring den makt som de besitter gentemot barn och arbetar för att medvetandegöra barn gällande sin självbestämmanderätt och autonomi, då barn inte är mogna till att fatta egna beslut i olika situationer (Henriksen & Vetlesen, 2013).

Vi analyserar vår studies resultat från de genomförda intervjuerna utifrån närhetsetiken, såväl genom de två väsentliga begrepp som vi har valt att lyfta; *moraliskt ansvar* och

paternalism såväl som närhetsetiken generellt. Syftet är att lyfta och förklara respondenternas beskrivningar gällande deras arbete med barns kroppsliga integritet. Vi kommer att använda teorin i analysen genom att ställa respondenternas beskrivningar mot närhetsetikens utgångspunkt. Noddings (2012) förklarar att empati ofta utspelar sig likt en reflektion inom förskolan. Då en händelse har inträffat hänvisar förskollärare barnet att se till sig själv. Förskollärare erbjuder barn exempel på lösningar till händelsen som är reflekterande och återspeglade till hur barnet själv skulle ha känt och upplevt om den fick uppleva samma händelse. Empati och känslor är byggstenar inom närhetsetiken som bidrar till en god omsorgsrelation och vuxna kan känna empati för ett barn genom vetskapen om vilken händelse som har utspelats. Den vuxna känner alltså empati för barnet redan innan en interaktion har inträffat (Noddings, 2012). Henriksen och Vetlesen (2013) belyser att en person som har insikt inom etik och moral, i deras yrkesprofession, är medveten om hur denne persons möte med en annan individ utspelar sig och hur dennes förhållningssätt påverkar den andra individen.

3 Metod

I detta kapitel kommer vi att förklara de metodval som vi har gjort för denna studie. Då vi sökte fördjupande svar och resultat till vår studie har vi använt oss av en kvalitativ metod och vi valde att genomföra semistrukturerade intervjuer av några förskollärare. I detta kapitel kommer vi först att presentera rubrikerna *datainsamling* och *urval* där urvalet av respondenter i denna studie synliggörs. Den process som har fortskridit under arbetets gång presenteras under rubriken *genomförande och insamlingsmetod* samt en förklaring gällande semistrukturerade intervjuer redovisas. En tematisk analysmetod följer under rubriken *analysmetod*, därefter behandlar vi studiens *tillförlitlighet*. Kapitlet metod avslutas med en presentation av studiens etiska ställningstaganden under rubriken *forskningsetik*.

3.1 Datainsamling

Bryman (2018) belyser att inom semistrukturerade intervjuer är följden av intervjufrågor inte fast beslutet. Frågorna kan komma att ställas i omvänd ordning eller med respondenternas svar i fokus. Semistrukturerade intervjuer är användbara i studier som utförs av flera studenter. De frågor som ställdes till förskollärarna för vår studie följde en planerad struktur och ett förutbestämt tema. Respondenterna kunde delge fria svar då frågorna var öppna men följde temat som skulle undersökas. Frågorna som formulerades inför de semistrukturerade intervjuerna var fler till antalet än vad en intervju inom den kvalitativa metoden bör innehålla. Detta på grund av att vi fokuserade på två olika områden i våra frågeställningar, vilka var *på vilket sätt beskriver några förskollärare att de arbetar för att barnen ska kunna utveckla en medvetenhet kring den egna kroppsliga integriteten?* och *hur beskriver några förskollärare att barns kroppsliga integritet värnas om av förskollärare, i förskolan?* Då vi ville få svar på båda frågeställningarna formulerades frågorna upprepande men med olika syften, då den ena frågan fokuserade på medvetenheten och den andra frågan fokuserade på hur förskollärare värnar om barns

kroppsliga integritet. Därav utfördes det semistrukturerade intervjuer med plats för diskussion och följdfrågor, men med två olika syften till frågorna i fokus.

Semistrukturerade intervjuer inom den kvalitativa metoden genererar till utvecklande svar (Bryman, 2018), vilket vi efterfrågade i vår studie då vår vision var att fördjupa oss i respondenternas svar med hjälp av följdfrågor som kunde ställas allteftersom intervjuerna fortlöpte. Syftet och frågeställningarna fokuserade på att fördjupa våra kunskaper utifrån diskussion och beskrivningar av några förskollärares perspektiv. Med dessa formuleringar som grund ansåg vi att studien inte var mätbar, vilket medförde att semistrukturerade intervjuer utfördes. En kvantitativ studie hade inte kunnat generera utförliga svar och liknande resultat som den kvalitativa metoden har gjort.

3.2 Urval

Svensson och Ahrne (2015) belyser att när urvalsmetod väljs för att avgöra vilka personer som ska intervjuas, ligger syfte och frågeställningar centralt. Därefter handlar det om vilka personer i urvalet som ska intervjuas (Svensson och Ahrne, 2015). Då studiens syfte och frågeställningar riktar sig till förskolan beslutade vi oss för att intervjuverka verksam personal i förskolan. Därefter gjorde vi ett urval och beslöt oss för att intervjuverka förskollärare då vår studie riktar sig till förskollärares arbetssätt och förhållningssätt, då det är förskollärare som bär det huvudsakliga ansvaret i verksamheten.

På grund av den faktor med begränsad tid gjordes även ett urval av förskollärare där vi valde att kontakta och intervjuverka, för oss, redan kända förskollärare. Sammanlagt kontaktade vi nio förskollärare, varav en av dessa valde att avboka den inplanerade intervjun på grund av svårigheter med att avsätta tid för denna och slutligen intervjuades åtta förskollärare. Bryman (2018) belyser detta som tillfällighets- eller bekvämlighetsurval och det menar till ett urval av intervjuverksamma personer som finns nära åtkomliga för forskarna. Bryman (2018) skriver fram att bekvämlighetsurvalet ger en trygghet till forskarna att de kommer få svar och ett resultat. Vi har även gjort ett urval av, för oss, kända förskolor och vi beslutade oss för att intervjuverka förskollärare från förskolor i de olika städer som vi är bosatta i, med syfte att synliggöra likheter och skillnader i arbetet med barns kroppsliga integritet. Vi var ute efter att skapa en bredd i vårt resultat, vilket intervjuer i olika städer medförde att det var möjligt att uppnå. I resultatet redogör vi för respondenternas verksamhetsår i förskolan samt barns ålder i barngruppen.

3.3 Genomförande och insamlingsmetod

En kvalitativ forskningsmetod användes då vår studie skapades med syfte att eftersöka några förskollärares förklaringar och fördjupande svar gällande deras arbetssätt kring barns kroppsliga integritet. Vi valde därför att genomföra intervjuer, där eventuella följdfrågor skulle kunna ställas och besvaras för att fördjupa oss i respondenternas svar. Då vi valde att fokusera studien till de fördjupande och förklarande svar som kunna ges i intervjuer ansåg vi att dessa svar inte skulle kunna uppnås genom en enkät-undersökning. Det första steget i vårt genomförande var att se till ämne som vi hade intresserat oss för att undersöka i studien, vilket var barns kroppsliga integritet, och vi tog fäste i läroplan för

förskolan (Lpfö18). Därefter sökte vi efter relevant litteratur och tidigare forskning som behandlade barns kroppsliga integritet, med syfte att fördjupa oss i ämnet. Processen fortskred genom att vi färdigställde vårt syfte och våra frågeställningar, vilka riktades mot förskollärare. Därefter utformades intervjufrågor, (se bilaga 1) så att frågorna svarade på vårt syfte och våra frågeställningar, samt att de förankrades i den litteratur som vi har läst samt i läroplan för förskolan (Lpfö18). Därefter formulerades ett missivbrev (se bilaga 2) som delades ut till samtliga förskollärare som blev tillfrågade att delta i studien.

Totalt intervjuades åtta verksamma förskollärare på åtta olika förskolor, i tre olika kommuner i Mellansverige. Tidsåtgången för varje intervju tog ungefär 30 minuter och samtliga intervjuer genomfördes i enskilda rum på förskolan med syfte att få kvalitet i intervjuerna och förhindra störande moment som kan uppstå om det är rörelse i omgivningen. Bryman (2018) belyser att intervjuer bör utföras i en ostörd omgivning. Avskildheten var en viktig faktor inför våra intervjuer, detta för att öka kvaliteten på intervjuerna då dessa spelades in med hjälp av ljudupptagning av våra privata mobiltelefoner. Ljudupptagningen har enbart används i syfte att lyssna till de genomförda intervjuerna samt för transkription, dessa ljudupptagningar kommer att raderas vid godkänt arbete. Bryman (2018) förklarar att störande ljud från omgivningen kan ha påverkan på dessa ljudupptagningar. Därefter genomfördes transkriptioner av intervjuerna.

Ett etiskt dilemma som vi diskuterade var huruvida vi båda skulle medverka vid samtliga intervjuer eller om vi skulle dela upp de och intervjuar hälften av förskollärarna var. Bland de diskussioner som fördes mellan oss lyfte vi bland annat den etiska aspekten av att bli intervjuad av en eller två studenter gällande barns kroppsliga integritet, vilket kan upplevas vara ett känsligt ämne att samtala om. Vi tog beslutet att genomföra intervjuerna enskilt då vi ville få fördjupade och utförliga svar som inte skulle upplevas ansträngande för de intervjuade förskollärarna att delge för okända personer. Vi såg även till tidsaspekten och valde därav att dela upp intervjuerna mellan oss studenter på grund av att vi bor i olika städer, vilket gjorde det problematiskt att medverka vid samtliga intervjuer.

3.4 Analysmetod

Vi har arbetat efter en tematisk analysmetod där det insamlade materialet har transkriberats. Materialet har kodats efter likheter gällande arbetssätt och förhållningssätt och vi valde att färgkoda dessa olika för att upptäcka återkommande beskrivningar. Transkriptioner av de genomförda intervjuerna skedde enskilt där nyckelord uppmärksammades. Tillsammans sammanförde och sammanställde vi dessa nyckelord, som senare parades ihop, då vi upptäckte liknande förklaringar gällande förskollärarens arbetssätt och förhållningssätt i intervjuerna. Därefter sorterades och färgkodades nyckelorden gemensamt efter relevans, så att olika teman kunde bildas. Dessa teman synliggörs i resultat under respektive rubriker och Bryman (2018) belyser att teman kan användas för att strukturera studien. Bryman (2018) förklarar även att tematisk analysmetod är den vanligast förekommande metoden när det gäller kvalitativa data.

Då olika teman hade uppdragats under respektive frågeställning låg närhetsetiken till grund inför kommande skede, för att tolka och analysera studiens resultat. Centrala begrepp inom närhetsetiken har använts för att analysera resultatet utifrån närhetsetiken.

Utifrån de sammanställda intervjuerna kunde vi urskilja återkommande nyckelord som bland annat var autonomi, förskollärare, kommunikation, närhet och respekt. Dessa nyckelord bidrog till bildandet av tre olika teman, vilka är 1) Kommunikationens betydelse 2) Hänsyn och respekt och 3) Tillvägagångssätt och strategier. Dessa teman bildade underrubriker utifrån vårt syfte och våra frågeställningar.

3.5 Tillförlitlighet

Innan genomförandet av intervjuerna formulerade vi tillsammans ett missivbrev med förklarande information om vad studien innefattade. Vi båda studenter har deltagit aktivt under hela arbetsgången i studien, gällande formulering av syfte till utformning av intervjufrågor, val av metod och sammanställning av resultat. För att säkerställa studiens tillförlitlighet har vi utgått från fyra olika kriterier, vilka är *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *möjlighet att styrka och konfirmera* (Bryman, 2018).

Trovärdighet: Svensson och Ahrne (2015) belyser att en studies trovärdighet bygger på att studien är regelmässig och ordentligt utförd. För att ge trovärdighet till studien lägger Svensson och Ahrne (2015) vikt vid att forskaren bakom studien även är medveten om studiens tema och metodval. Under studiens gång har vi båda studenter varit delaktiga och närvarande under hela utformningen och processen. I redogörelse av de sammanställda intervjuerna har citat använts för att sträva efter att så långt som möjligt återspegla informanternas egna röster.

Överförbarhet: Bryman (2018) förklarar att kvalitativa studier grundar sig i mindre studerade grupper och bidrar till ett komprimerat resultat som koncentrerar sig på det som är av vikt för den studerade gruppen i studien. Vi har valt att fokusera vår studie på några förskollärares beskrivningar av deras verklighet. Vår förhoppning är att denna studie kan bidra till kollegiala reflektioner och diskussioner inom förskolan, gällande barns kroppsliga integritet. Studiens överförbarhet grundar sig i den förankring som vi har gjort mellan studiens resultat och tidigare forskning, och vi har även analyserat resultatet utifrån olika teorier.

Pålitlighet: Bryman (2018) lyfter att studiens utförare ska inta ett kritiskt synsätt genomgående i forskningsprocessen. Det vill säga att samtliga skeden i forskningsprocessen finns tillgängliga och synliga i studien. Studiekamrater kan agera kritiskt till studien under arbetets gång för att säkerställa studiens kvalitet (Bryman, 2018). Här stärks tillförlitligheten för vår studie då vi regelbundet har granskat vårt eget innehåll i studien med varandra, vi har deltagit i grupphandlingar och vår handledare har även granskat studien under arbetets gång.

Möjlighet att styrka och konfirmera: Studien ska vara genomgående transparent och studiens resultat ska inte tolkas och värderas utifrån våra personliga erfarenheter (Bryman,

2018). I utformningen har vi i största mån skrivit fram ett resultat utan att tolka och värdera efter våra egna uppfattningar. Vi har genomfört detta på ett medvetet sätt genom studiens gång, då det finns en risk att detta görs omedvetet.

3.6 Forskningsetik

Vi har tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2017) etiska regler och vi har utgått från dessa när vi har utformat och genomfört vår studie. För att beakta Vetenskapsrådet (2017) och dess etiska principer delades ett missivbrev ut (se bilaga 2) till samtliga respondenter. I missivbrevet fick de ta det av det som även Bryman (2018) belyser som etiska principer vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet beaktades genom att vi beskrev syftet med studien och samtliga respondenter blev i missivbrevet informerade om att deras deltagande i studien var frivilligt och därmed hade de möjlighet att avbryta deltagandet utan någon specifik anledning. Vi beaktade även samtyckeskravet där samtliga respondenter tillfrågades att delta i studien. Konfidentialitetskravet uppmärksammades genom att vi behandlade alla uppgifter, rörande samtliga respondenter, efter konfidentialitet. Syftet med denna behandling var att obehöriga inte skulle kunna få tillgång till personliga uppgifter. I missivbrevet informerades samtliga respondenter att detta insamlade material är oåtkomligt för obehöriga (Bryman, 2018). Respondenterna informerades slutligen om att det insamlade resultatet enbart kommer att behandlas för att redovisa ett resultat till vår studie. Resultatet kommer att redovisas i form av en uppsats, som i sin slutversion kommer att presenteras vid Mälardalens högskola och publiceras i databasen Diva, därefter kommer materialet att raderas.

4 Resultat och analys

Kapitlet inleds med en summering av de resultat som vi har tagit fram utifrån de genomförda intervjuerna. Där beskrivs de nyckelord som figurerade återkommande i våra transkriptioner. En tabell över de intervjuade förskollärarna följer med information gällande yrkessamma år i förskolan samt barnens ålder i barngruppen. Resultaten presenteras utifrån de olika teman som synliggjordes genom en tematisk analys. Dessa teman är *kommunikationens betydelse, hänsyn och respekt* samt *tillvägagångssätt och strategier*. Efter varje tema analyseras ett resultat med utgångspunkt i närhetsetik och tidigare forskning.

Nedan i resultatet följer en tabell som redogör en kort bakgrundsbeskrivning av de åtta yrkesverksamma förskollärarna som deltog i studien. Benämningen av respondenterna grundar sig i att kunna anonymisera de samt urskilja dem från varandra, då vi har citerat respondenterna i resultatet. Tabellen redogör även ålder på barnen i barngruppen där respondenterna är yrkesverksamma som förskollärare, vilket är relevant för en beskrivning av att arbete med barns kroppsliga integritet sker i samtliga åldersgrupper. Tabellen visar antal yrkessamma år i förskolan.

Yrkessamma förskollärare	Yrkessamma år som förskollärare	Barnens ålder i barngruppen
Respondent 1	30 år	3-5 år
Respondent 2	3 år	1-5 år
Respondent 3	25 år	3-5 år
Respondent 4	15 år	3-5 år
Respondent 5	1,5 år	3-4 år
Respondent 6	10 år	1-3 år
Respondent 7	7 år	2-3 år
Respondent 8	22 år	4-5 år

Tabell 1: Information om de medverkande förskollärarna.

4.1 Några förskollärares beskrivningar om hur deras arbete bidrar till barns medvetenhet kring den kroppsliga integriteten

För att utveckla en medvetenhet hos barnen gällande deras kroppsliga integritet har resultatet, som vi har tagit fram, visat att förskollärare beskriver kommunikation, respekt och olika tillvägagångssätt som betydelsefulla delar i arbetet. Nedan beskrivs kommunikationens betydelse utifrån resultatet. Därefter presenteras förskollärares hänsyn och respekt i arbetet för att göra barn medvetna om deras kroppsliga integritet. Slutligen presenteras ett resultat utifrån de tillvägagångssätt och strategier som respondenterna framhävde i intervjuerna. Samtliga teman följs av en analys.

4.1.1 Kommunikationens betydelse för att utveckla en medvetenhet hos barnen

I resultatet av de sammanställda intervjuerna framgår det att kommunikation är en avgörande faktor i arbetet med att göra barn medvetna om deras kroppsliga integritet. Respondenterna förklarar att förskollärare kontinuerligt bör föra en dialog med barnen, samt ställa frågor till det enskilda barnet gällande hur den vill bli bemött i olika situationer. Respondent 2 uttrycker:

Vi arbetar ju mycket med att prata med barnen om att det här är din kropp och det är du som bestämmer! Om ett annat barn får ta på din tröja eller hålla dig i handen, ta dig i håret eller liknande. Det är väldigt viktigt för oss att kontinuerligt ha den diskussionen med barnen – att det är barnen som bestämmer, från fötter till huvud, det är hela barnet det gäller.

Då respondenterna uttryckte vikten av kommunikation med barnen, för att skapa en medvetenhet hos dem gällande deras kroppsliga integritet, förklarar samtliga respondenter även att det är av vikt som förskollärare att se till barns kroppsspråk och inte enbart till deras verbala språk. Särskilt hos yngre barn som ännu inte har utvecklat ett verbalt språk. Så här uttrycker sig Respondent 6:

Det kommer ju när man lär känna barnen, oftast att man känner av lite. Att det här barnet det känner inte riktigt att jag ska komma nära, utan tröst kan vara att den ser att jag finns i närheten. Att jag pratar med den och säger "jag ser att du är ledsen. Är det någonting jag kan göra?" Och framför allt med små barn kanske man får läsa kroppsspråket, sådär att vill den här bli upplyft eller buren? Eller vill den ha en kram eller sitta i knäet?

För att skapa en medvetenhet hos barnen gällande deras kroppsliga integritet, förklarar respondenterna att förskollärare behöver vara medvetna i deras kommunikation till barnen. Respondenterna förklarar att förskollärare bör vara medvetna i kommunikationen så att samtliga förskollärare ger barnen en tydlighet så att deras medvetenhet om den kroppsliga integriteten stärks. Då barnen får likvärdig information från samtliga förskollärare utvecklar barnen en förståelse för att det är de som besitter rätten över sin egen kropp och att ingen annan bestämmer över den.

Den här kategorin visar förskollärares beskrivningar, att de värderar kommunikation högt i förhållande till att medvetengöra den kroppsliga integriteten för barnen. Förskollärarna beskriver i denna kategori att kommunikationen är av vikt, såväl med barnen som med övriga arbetslag, för att följa en helhetssyn i arbetslagen och bilda en struktur i arbetet, med syfte att barnen får en medveten syn till den kroppsliga integriteten.

4.1.2 Analys av kommunikationens betydelse för att utveckla en medvetenhet hos barnen

I resultatet beskriver samtliga respondenter att kommunikationen är av vikt för att utveckla en medvetenhet och att förskollärare kontinuerligt bör föra samtal och ställa frågor till barnen. Noddings (2012) lyfter att förskollärare ska ställa frågor och reflektera över de svar som de får ta del av. Respondent 2 berättar att det är av vikt att kontinuerligt föra diskussioner med barnen för att stärka de i att de besitter rätten över sina egna kroppar. Vi tolkar detta som att respondenten framhäver vikten av att föra dialoger med barnen, vilket är en grundsten för att kunna utveckla relationer, enligt det närhetsetiska perspektivet (Noddings, 2012).

Im et al. (2019) belyser att yngre barn ofta saknar ett verbalt ordförråd och att det därför är betydelsefullt att yngre barn utvecklas i sin kommunikationsförmåga. Vi tolkar resultatet utifrån respondenternas beskrivningar, att förskollärare beskriver att de förhåller sig närvarande och lyhörda i deras arbete för att uppmärksamma uttryck från barnen då verbal kommunikation saknas. Detta då det även framkommer i resultatet att alla barn uppfattar kroppslig integritet på olika sätt och att detta är något som förskollärarna förklarade att de beaktar. Det är av vikt då Im et al. (2019) även belyser att yngre barn kan

ha en problematik i att uttrycka sina känslor och tankar, vilket bidrar till att en situation kan bli för övermäktig och ohanterlig för barnet. Det som Im et al. (2019) belyser kopplar vi till det som respondent 6 berättade, hur yngre barn uttrycker deras känslor med kroppsspråk. Även Fennefoss och Jansen (2009) förklarar att barn kommunicerar med andra i sin omgivning med hjälp av sitt kroppsspråk, ljud och gester. Utifrån ett moraliskt ansvar förstår och tyder förskollärare denna kommunikation samt besvarar den med verbala ord tillsammans med sitt kroppsspråk.

I resultatet framkommer det att förskollärare uttrycker att det är viktigt att vara tydlig. I likhet med närhetsetiken förklarar Sigurdardottir et al. (2019) att förskollärare behöver vara tydliga i sitt förhållningssätt då barn kan bli konfunderade av otydlig kommunikation. Då förskollärare använder sig av en tydlig kommunikation bidrar det till en mer begriplig struktur för barnen att samspela kring (Sigurdardottir et al., 2019). Henriksen och Vetlesen (2013) beskriver att moraliskt ansvar innefattar förskollärares reflektioner kring sitt eget arbetssätt och förhållningssätt, gällande kommunikation och samtal som sker tillsammans med barn. Vi kan även se detta i respondenternas beskrivningar gällande den trygghet som förskollärare ger barnen, då de agerar på liknande sätt samt ger barnen samma riktlinjer. Detta kan bidra till en medvetenhet hos barnen kring den kroppsliga integriteten. Även Fennefoss och Jansen (2009) förklarar att det uppstår funderingar hos förskollärare i reflektionen kring de dialoger och diskussioner som har förts i interaktioner och i samspel med barnen. Utifrån ett närhetsetiskt perspektiv analyserar vi förskollärares beskrivningar av medvetenhet i sin kommunikation som ett uttryck för moraliskt ansvar. Med utgångspunkt i resultatet kan vi urskilja att förskollärare arbetar med en medvetenhet i sin kommunikation i arbetet med barns kroppsliga integritet, med syfte att stärka barns medvetenhet till denna. Förskollärare för reflektioner kring den respekt de besitter för barn i olika händelser och situationer som kan uppstå i förskolans vardag, gällande barns kroppsliga integritet.

4.1.3 Förskollärares hänsyn och respekt för att utveckla en medvetenhet hos barnen

Samtliga respondenter som deltog i studien beskriver att de anser att de besitter en respekt för barns kroppsliga integritet. De berättar om att de arbetar med en medvetenhet och med en hänsyn gentemot barnen, med syfte att utveckla en medvetenhet hos barnen gällande deras kroppsliga integritet. Respondenterna berättar att barn blir lyssnade till och respekterade utifrån deras vilja och önskemål, i situationer som exempelvis kräver närhet eller avskildhet. Respondenterna förklarar att de tar ett steg tillbaka och avslutar handlingen genast om barnet uttrycker att den, på något sätt, inte vill eller visar sig vara obekväm. Detta förhållningssätt intas med syfte att visa barnet respekt och synliggöra att det är barnet som innehar äganderätten till sin kropp. Respondent 1 uttrycker:

Jag är ju en sådan här som gärna busar med barnen och killar dem och lite sådär. Där är det ju också så att om barnet säger "nej jag vill inte", "okej, då slutar jag" säger jag och backar på en gång. Att jag visar då att vill inte du så slutar jag på en gång, så att de verkligen känner att det är de som bestämmer.

Respondenterna förklarar att de dagligen arbetar med att göra barnen medvetna om sin egen kropp och om sin kroppsliga integritet. Något barn kan tycka att en handling som innefattar kroppslig närhet är acceptabel, medan ett annat barn erhåller andra känslor gällande vad som är acceptabelt och inte, i situationer som framhåller närhet. Därav framhävde respondenterna vikten av förskollärares agerande gentemot varandra samt mot barnen, då deras agerande återspeglas i barnens beteende och respekt mot varandra i barngruppen. Respondent 2 framhäver:

Det är ju en väldigt viktig del i den kroppsliga integriteten, hur vi arbetar. Det är ju det att om vi gör barnen medvetna om deras kroppsliga integritet så kan de respektera varandras kroppsliga integritet.

Respondenterna berättar även att det är av vikt att barnen får en förståelse för att alla känner och tycker olika i närhetssituationer och att det är av vikt att acceptera den känslan och olikheten. Barn kan vara i behov av olika bemötanden och att låta barnet respektera sin kamrat utefter dennes behov är betydelsefullt och respektingivande, förklarar respondenterna. Respondenterna framhäver vikten av att synliggöra olika erbjudanden för barnen med syfte att utveckla barnens medvetenhet kring den kroppsliga integriteten, exempelvis i situationer som kräver ett förlåt. Detta genom att förklara för barnen att det finns olika sätt att utföra en ursäkt på, exempelvis att ordagrant säga förlåt, ge kamraten en klapp på armen eller en kram, för att visa att det är barnen som bestämmer över sina kroppar.

Den här kategorin visar respondenternas beskrivningar gällande hur de arbetar med att respektera barnen och deras kroppsliga integritet. Respondenterna förklarar att de har ett förhållningssätt mot barnen som, enligt deras beskrivningar, visar att det är barnet som bestämmer över sin egen kropp samt att allt som rör kroppen bör ske på barnets villkor. Deras respekterande förhållningssätt framhävs då förskollärare är lyhörda till barnens uttryck och agerar efter dessa då exempelvis barn uttrycker ett nej och förskollärare accepterar barnet och ger respons utefter det. Förskollärare visar att det finns olika tillvägagångssätt för en ursäkt så att barns personliga åsikter och känslor tas i beaktning.

4.1.4 Analys av förskollärares hänsyn och respekt för att utveckla en medvetenhet hos barnen

Närhetsetiken syftar till den omsorg och närhet som bygger relationer och som formar vår huvudsakliga etik, i mötet med den andra individen (Josefson, 2018). Respondenterna lyfter vikten av att arbeta med att utveckla en medvetenhet hos barnen om sin kroppsliga integritet. Detta, förklarar respondenterna, medför att barnen blir medvetna om att även kamraterna innehar en kroppslig integritet som barnen behöver respektera och beakta. Respondent 1 beskriver hur hen agerar till barns tillsägelser, gällande sitt självbestämmande i lekfulla situationer där både förskollärare och barn är involverade. Utifrån närhetsetiken analyserar vi det som respondent 1 uttryckte genom det som Josefson (2018) lyfter, att närhetsetiken leder till att individer är delaktiga i varandra.

Utifrån närhetsetiken analyserar vi det som Noddings (2012) belyser, att brister inom eftertänksamhet och reflektion kan uppstå då förskollärare agerar hastigt gällande barns känslor kring närhet i sin omgivning. Johansson (2005) förklarar att det är enbart barnet själv som kan besluta huruvida någon har utfört en oacceptabel handling gentemot hen. Den genomförda handlingen kan bidra till en följd av intrång gällande barnets kroppsliga integritet (Johansson, 2005). Respondent 2 framhäver att barn upplever kroppslig närhet på olika sätt. Ett barn kan exempelvis visa acceptans till en handling som utförs mot hen, vilken ett annat barn upplever att den kroppsliga integriteten berövas i. Vi tolkar detta med stöd i Josefson (2018) som förklarar att det krävs ett medvetet förhållningssätt från förskollärare för att synliggöra barns olika uttryck gällande acceptans i olika omsorgssituationer, i syfte att utveckla barns medvetenhet kring deras kroppsliga integritet och visa att det är barnet som besitter rätten gällande att bestämma över sin egen kropp. Då respondenterna uttrycker att det exempelvis finns olika tillvägagångssätt för att be någon om ursäkt, tolkar vi det som respondenterna förklarade med det som Josefson (2018) betonar, att omsorgen hänvisar till förskollärares kännedom om ett ansvarsfullt omhändertagande och Noddings (2012) belyser empati och vikten av att bemöta och uppmuntra individers känslor. Resultatet visar att förskollärare beskriver att de innehar ett medvetet förhållningssätt och reflektion i sitt arbete, vilket kan tolkas utifrån närhetsetiken som att ett moraliskt ansvar ligger till grund för att utveckla en medvetenhet hos barnen.

4.1.5 Tillvägagångssätt och strategier för att utveckla en medvetenhet hos barnen

Resultatet visar genom respondenternas förklaringar, flera olika strategier, metoder och tillvägagångssätt för att göra barnen medvetna om deras kroppsliga integritet. Respondenterna berättar att de arbetar med integritetsövningar för att visa barnen att det är de som äger sina egna kroppar. Stopp! Min kropp! är ett material från Rädda barnen som används frekvent enligt flertalet av respondenterna. Respondenterna förklarar att materialet från Rädda barnen har stor betydelse för att belysa ämnet för barngruppen. Respondent 6 förklarar angående materialet Stopp! Min kropp!:

Med de äldre barnen så har vi pratat mycket Stopp! Min kropp! Alltså att det handlar om min kropp och mina gränser för min kropp. Helt enkelt, vad som är ok för mig. Och samtidigt, vad är ok att göra mot andra?

Samtidigt berättar respondent 8:

Så vi brukar förklara för de att det är din kropp och det är du som bestämmer över din kropp. Det är ingen annan som kan bestämma. Ingen får vara innanför dina kläder.

Respondenterna beskriver att de arbetar medvetet med estetiska uttrycksformer, som att exempelvis läsa böcker och sjunga sånger med innehåll som behandlar den kroppsliga integriteten. Resultatet av intervjuerna visar även att samtal och diskussioner förs i barngrupperna i samband med rörlig bild, med liknande innehåll som i de böcker som läses och de sånger som sjungs för att barnen ska utveckla en medvetenhet gällande deras kroppsliga integritet. Respondent 7 lyfter olika metoder i arbetet med kroppslig integritet:

Men också visa på det här med Stopp! Min kropp! Vi har tittat på videoklipp som vi har visat för barnen som är jättebra. Vi har sjungit sånger om kroppen och så har vi använt Youtube. Vi läser böcker om olika så, att man vågar säga "nej".

Samtal och diskussioner i helgrupp tillsammans med barnen, förklarar respondenterna utförs dagligen. Respondenterna lyfter även att samtal och diskussioner i mindre barngrupper är av vikt för att barnen ska få möjlighet att skapa en medvetenhet gällande sin kroppsliga integritet. Samtidigt förklarar flertalet av respondenterna att de lär känna barnen och att de vet hur de bör förhålla sig i olika situationer som innefattas i omsorg och i relationer. Respondent 1 förklarar:

Dels så brukar jag prata med barnen i samling, med alla barn. Men man skulle kunna prata mycket, mycket mer om det. Jag skulle vilja att det fanns möjlighet att sitta med några barn i taget, till exempel två till tre stycken och prata om det. Då får man även en mycket närmare kontakt med barnen på ett annat sätt än om det är hela gruppen.

Respondent 3 förklarar gällande att lära känna barn:

Men sen är det ju så att man lär sig barnen och vissa barn vet man att hen alltid vill ha en kram, och då kanske jag inte frågar.

Respondenterna förklarar att de dagligen bär ett bildstöds-material som är fäst i midjehöjd på samtliga i arbetslaget vilket finns tillgängligt för barnen. Materialet är ett häfte med olika kommunikationsbilder som bland annat uttrycker *stopp* med en röd stopp-symbol. Det här förklarade respondenterna är av vikt för de barn som inte besitter det verbala språket. Respondenterna berättar att genom dessa bilder kan de barnen uttrycka *nej, jag vill inte* och på så vis utvecklas barnets medvetenhet gällande sin kroppsliga integritet, och barnet utvecklar en förståelse för att det är hen som bestämmer. Respondent 5 lyfter även fram bildstöd i arbetet:

Vi har bildstöd och där står det liksom "stopp" och där visar vi de, alla barnen men speciellt yngre barn som kanske inte har det verbala språket än. Så där visar man ju på när, om det kommer en kompis och puttar till exempel, så visar vi "nej men det där får vi inte göra, det är stopp".

Känsl-dockor är ännu ett material som finns tillgängligt för att synliggöra specifika händelser eller situationer som uppstått i barngruppen, berättade respondenterna. Med hjälp av känsl-dockorna, förklarade respondenterna, kan barns medvetenhet kring deras kroppsliga integritet utvecklas, då det blir konkret för dem. Respondent 6 förklarar:

Och på så sätt visa på att det här har hänt eller det här kan hända och då kan man välja om man tycker att det känns okej. Känns det okej då kan man säga "ja". Det kan ju handla om väldigt enkla situationer, som att en kompis kommer och kittlar en till exempel. Och då kan man välja att, ja men det här var roligt "jag vill" eller nej, det här kändes inte okej för mig, jag tycker inte om att du kittlar mig och då kan man säga "stopp". Och det kan ju gälla andra saker men att ta det till en nivå som är väldigt nära barnen där de är liksom, tänker jag, för då blir det lättare för dem att knyta an till det.

En aspekt i att göra barnen medvetna om sin kroppsliga integritet, förklarade respondenterna, är att de upplever att det finns svårigheter i arbetssättet och i förhållningssättet gällande hur förskollärare kan diskutera och reflektera kring detta ämne tillsammans med barnen. Resultatet visar att en strategi för förskollärare att lyckas med sitt uppdrag, att göra barn medvetna om den kroppsliga integriteten, framkommer ur

intervjuerna att förskollärare beskriver att de bör vara samspelta i deras arbetssätt så att barnen får samma direktiv att följa. Respondent 3 betonar vikten av ett likvärdigt förhållningssätt i arbetslaget:

Att alla har samma förhållningssätt – arbetslaget. För då kommer vi lyckas. Där är det ju också viktigt att arbetslaget pratar ihop sig så att man har samma förhållningssätt, man behöver inte tycka lika men man måste komma fram till en gemensam linje, så här jobbar vi för att komma dit och då måste det vara ett gemensamt tänk.

Den här kategorin visar på flera medvetna didaktiska strategier som används frekvent i förskolan av förskollärare i arbetet med att göra barnen medvetna om deras kroppsliga integritet. Material och metoder som Stopp! Min kropp!, dramatisering, böcker, sånger och bildstöd används med syfte att konkretisera dessa didaktiska strategier i arbetet med den kroppsliga integriteten för barnen.

4.1.6 Analys av tillvägagångssätt och strategier för att utveckla en medvetenhet hos barnen

Samtliga respondenterna lyfter olika metoder, tillvägagångssätt, strategier och material i arbetet med att utveckla barns medvetenhet kring deras kroppsliga integritet. Josefson (2018) belyser att förskollärare visar prov på olika strategier gällande deras uppdrag. Förskollärare anser att barn kräver inblick i vilka förhållningsregler som gäller, vilket speglar sig i att förskollärare arbetar på liknande sätt för att bilda en tydlighet i lärandet (Josefson, 2018). Respondenterna lyfter att dialog och kommunikation är en strategi som är av vikt i arbetet för att göra barn medvetna om deras kroppsliga integritet. I resultaten framkommer det att det utförs samtal med hela barngruppen. Dock förklarar respondent 1 att dialog tillsammans med enskilda barn vore av vikt för att få en djupare kontakt. Det som respondent 1 uttrycker tolkar vi utifrån närhetsetiken, att relationer är av vikt och Noddings (2012) belyser att förskollärare bemöter och uppmuntrar relationer, då de vårdar barngruppens gemenskap.

Ur ett närhetsetiskt perspektiv förklarar Noddings (2012) att förskollärare behöver spendera tid i barngruppen för att upptäcka och hantera situationer som uppstår samt utveckla dessa till en bättre relation och omsorg. Sigurdardottir et al. (2019) lyfter att arbetet med olika metoder grundar sig i förskollärares personliga erfarenheter. Utifrån resultatet kan vi se att förskollärare beskriver att de, med hjälp av olika objekt, vill konkretisera arbetet och utvecklingen kring barns kroppsliga integritet för barnen. Ur ett närhetsetiskt perspektiv analyserar vi det som respondent 3 förklarade, att hen lär känna barnen och är därför medveten om vad barnet behöver i olika omsorgssituationer.

Resultatet indikerar att förskollärare använder olika strategier i arbetet, för att uttrycka olika värden till barn. Sigurdardottir et al. (2019) lyfter i sin studie om arbetet med barns värde i förskolan, att det finns olika metoder som kan användas gällande att förmedla olika värden till barn. Förskollärares agerande grundar sig i både deras professionella och i deras personliga värdegrund. Utifrån närhetstiken tolkar vi det som respondent 7 uttryckte, att hen arbetar med olika estetiska uttrycksformer för att utveckla en medvetenhet hos barnen om deras kroppsliga integritet, samt deras autonomi.

4.2 Förskollärares förhållningssätt för att värna om barns kroppsliga integritet

För att värna om barns kroppsliga integritet, har resultatet som vi analyserat fram visat att förskollärare beskriver att kommunikationen och respekt är av vikt. Nedan kommer en beskrivning av kommunikationens betydelse utifrån resultatet att presenteras. Därefter redovisas ett resultat utifrån hänsyn och respekt som respondenterna uttryckte att de besitter, efter båda resultaten följer en analys.

4.2.1 Förskollärares förhållningssätt som kommunikation och kollegial diskussion för att värna om barns kroppsliga integritet

För att värna om barns kroppsliga integritet beskriver samtliga respondenter att kommunikationen är en betydelsefull faktor i arbetet. Ytterligare ett resultat som vi kunde få fram utifrån respondenternas beskrivningar gällande förskollärares förhållningssätt, med anledning att värna om barns kroppsliga integritet i förskolan, var att det finns svårigheter i yrkesprofessionen beträffande hur förskollärare förhåller sig i situationer som kräver ett överskridande av barns kroppsliga integritet. Detta, förklarar respondenterna, syftar till de tillfällen och situationer då barnets kroppsliga integritet behöver överskridas och barnets bästa hamnar främst. Då situationer som dessa uppstår, förtydligar respondenterna, att det är betydelsefullt att kommunicera och föra en dialog med barnet i fråga. Syftet med denna strategi i arbetet, förklarar respondenterna, innefattar att barnet ska få en förståelse för varför förskolläraren har agerat som hen har gjort i olika situationer och på så vis värnar förskolläraren om barns kroppsliga integritet. Vidare visar resultatet av respondenternas beskrivningar att förskollärare har ett bekräftande förhållningssätt gentemot barnen där hen berättar, förklarar och sätter ord på olika handlingar. Respondent 1 lägger vikt vid att alltid utgå från barnets bästa och förklarar:

Att jag verkligen visar barnet att det är du som bestämmer över din egen kropp. Men där är det också just jättesvårt med just små barn som till exempel måste byta blöja, men som inte vill. Då känns det nästan som om man verkligen kränker dem, man får försöka då att verkligen prata och tala om att du kan bli sårig, det kan göra ont och allt det här, för att få de att förstå att de måste.

Respondenten beskriver att hen arbetar pedagogiskt med att förklara vad som sker för att barnet ska känna sig respekterad och stärkt i sin självkänsla samt i sin trygghetskänsla. Förskollärare blir därav viktiga förebilder i barnens liv och respondenterna uttrycker vidare att förskollärares bemötande gentemot varandra reflekteras i barnens uppträdande.

Då barnen visar en trygghet i utbildningen uttrycker respondenterna att det är lätt att bli hemmablind i sin yrkesprofession i arbetslaget, och att diskussioner med övriga arbetslag medför en kompetensutveckling. Detta bidrar även till en ökad medvetenhet och nya perspektiv hos förskollärarna, som i sin tur speglar hänsyn och respekt till barnen, och medför att barns kroppsliga integritet värnas om. Diskussioner i arbetslaget och tillsammans med övrig personal inom enheten, förklarar respondenterna, kan bidra till att förskollärare för diskussioner och stötta varandra gällande olika förhållningssätt som kan uppstå i situationer som kräver ett övertramp gällande barns kroppsliga integritet, för att

utvecklas i sitt förhållningssätt när det kommer till att värna om barns kroppsliga integritet. Respondent 3 lyfter fram betydelsen av diskussion med andra arbetslag:

Jag skulle också vilja att det som vi kommer fram till på min avdelning, att man även lyfter det vidare i huset för att se hur det ser ut i stort, för då får man se att så här jobbar vi på den här förskolan väldigt tydligt och att man kan ge och ta av varandra. För jobbar man i ett arbetslag så blir man kanske lite inskränkt, man kan behöva input från andra. Jobbar man ihop sitt först och sen lyfter det i hela huset så kanske man får lite andra infallsvinklar som gör att det blir ännu bättre.

Respondenterna berättar att diskussioner om förskolans läroplan och dess nya innehåll, gällande barns kroppsliga integritet, är av vikt för att barnen ska få den tydlighet och den struktur som de behöver, med syfte att utveckla en medvetenhet gällande deras kroppsliga integritet. Resultatet som vi kunde få fram, utifrån respondenternas beskrivningar, visar att innehållet i den nya läroplan för förskolan (Lpfö18), gällande barns kroppsliga integritet, inte har diskuterats. Respondenterna förklarar att det är betydelsefullt med diskussioner då läroplan för förskolan (Lpfö18) kan tolkas på olika sätt. Dessa diskussioner kan bidra med nya infallsvinklar och synvinklar för att skapa en struktur i arbetet. När det handlar om diskussioner om läroplan för förskolans innehåll lyfter respondent 2 att:

Läroplanen är ju en viktig del i arbetet, så mera läroplan skulle man ju absolut behöva diskutera. Även fast man själv har koll på vad det står så kanske någon annan i arbetslaget tyder den på ett annat sätt än vad jag gör. Så egentligen skulle det ju behövas mer diskussioner om läroplanen.

Respondenten förklarar att det är av vikt för yrkesprofessionen att uppmärksamma och diskutera dessa delar ur förskolans läroplan (Lpfö18). Detta med syfte att förskollärare ska kunna arbeta efter styrdokumentet utifrån att värna om barns kroppsliga integritet, från en enad helhetssyn.

I den här kategorin synliggörs förskollärares beskrivningar som betonar förskollärares kollegiala kommunikation och samsyn. Det verbala språket och deras kroppsspråk är av vikt för att värna om barns kroppsliga integritet. I den här kategorin beskriver respondenterna att förskollärarna bör arbeta med ett närvarande och lyhört förhållningssätt gentemot barnen, för att tillgodose barnens olika uttryck. Samtidigt visar resultatet av denna kategori att det finns svårigheter i arbetet med att värna om barns kroppsliga integritet, i situationer då förskollärare är i behov av att gå emot barns uttryck men också samsynens betydelse.

4.2.2 Analys av kommunikationens betydelse och den kollegiala dialogens betydelse för att värna om barns kroppsliga integritet

Respondenterna uttrycker vikten av att arbeta på ett närvarande sätt och att se till varje enskilt barn, med syfte att barnen ska ges möjligheter till att uttrycka sina personliga tankar och åsikter. Vi analyserar resultatet med stöd i det som Sigurdardottir et al. (2019) belyser, att det är betydelsefullt att reflektera över huruvida barn ges möjlighet att påverka sin vardag och beslut som tas i denna på förskolan. Sigurdardottir et al. (2019) förklarar vidare att det är betydelsefullt för arbetet att lyfta barns förslag och åsikter, samt diskutera kring dem och samarbeta tillsammans för att fatta olika beslut. Henriksen och Vetlesen (2013) lyfter kommunikationen och betydelsen av att föra diskussioner inom närhetsetiken. Kommunikationen inom närhetsetiken syftar till relationer mellan individer

och visar på förskollärares närvaro i barns diskussioner. Vi tolkar det som respondent 3 berättade, att när kommunikation mellan individer inom en relation sker, lyfts flera perspektiv och synsätt. Inom närhetsetiken lyfter Noddings (2012) omsorgsetiken och förskollärares lyhördhet och närvaro i barns diskussioner samt vikten av att kommentera diskussionen och delta i den.

Respondenterna beskriver att det uppstår ett dilemma i yrket då det gäller att värna om barns kroppsliga integritet. Respondenterna förklarar att olika dilemman kan uppstå då förskollärare ska agera utifrån barnens bästa. Vi analyserar detta utifrån det som Henriksen och Vetlesen (2013) belyser gällande paternalism, att i exempelvis en omsorgssituation behöver vuxna se till barnets behov och därav förbigå barns rätt till autonomi, deras självbestämmanderätt. I situationer som dessa framhävs barns bästa och förskollärare agerar utefter omsorgsbehovet, före barnets självbestämmande. Johansson (2005) lyfter att det finns svårigheter i förskollärares arbetssätt gällande att ge barn vägledning gällande deras rättigheter samt deras integritet. Resultatet som framkommer visar vikten av kommunikation med barnen, samt dialog med övriga förskollärare och arbetslag på förskolan. Vi analyserar resultatet utifrån ett närhetsetiskt perspektiv då förskollärare arbetar med ett moraliskt ansvar samt att de innehar ett förhållningssätt där hen benämner och förklarar olika ageranden för barnen, i olika situationer. Barnet tilldelas därmed information gällande barnets självbestämmande över sin egen kropp.

Utifrån resultatet kan vi utläsa att förskollärare beskriver avsaknaden av att föra diskussioner kring läroplan för förskolans (Lpfö, 2018) innehåll gällande barns kroppsliga integritet. Respondent 2 beskriver att läroplan för förskolan (Lpfö, 2018) kan uppfattas på olika sätt och att det därav är av vikt att arbetslaget kan skapa sig en helhetssyn kring det nya innehållet. Henriksen och Vetlesen (2013) belyser vikten av att samtala och diskutera tillsammans med arbetslaget och tillsammans med barnen. Ur ett närhetsetiskt perspektiv kan vi tolka detta som att förskollärare ständigt utvecklas och är i behov av att föra diskussioner inom arbetslaget och inom förskolan, för en gemensam helhetssyn kring barns kroppsliga integritet.

4.2.3 Förskollärares förhållningssätt som respekt och reflektion för att värna om barns kroppsliga integritet

Förskollärarna beskriver att samtliga barn är en egen individ och att barn uttrycker olika behov, vilket bidrar till att barn hanterar beröring och fysisk närhet på olika sätt. Ett resultat som framförs är att det är barnet som är ägare av sin egen kropp och att det inte är någon annan än barnet själv som kan ta beslut gällande sin kropp och dess närhet. Respondent 2 framhäver:

Alltså det betyder ju att barnets kropp är ju barnets kropp och det är ingen annans. Och det är barnet som själv bestämmer vem som får ta på kroppen och vad barnet vill göra med kroppen, och liknande. Varje barn är ju en egen person, då måste man ju värna om just det personliga barnet och det barnet i gruppen.

Samtliga respondenter lyfter att förskollärares förhållningssätt ska ske på barnets villkor för att förskollärare ska värna om barns kroppsliga integritet i deras arbete. Även om förskolläraren är en person som gärna ger barn kramar och närhet, eller är en person som

anser att närhet är av vikt i olika situationer, med syfte att bygga relationer till barnen, framhäver respondenterna att det är barnen som ska avgöra huruvida de vill ha närhet eller inte. Respondent 4 uttrycker:

Jag har inga bekymmer med att ge de den närkontakt de behöver, då får de den. För att jag tycker det är en viktig del i att bygga relationer med barnen, att man kan ha fysisk kontakt med barnet. Men på deras villkor.

Det framkommer i resultatet att somliga respondenter förklarar att barns kroppar bör skyllas, för att på så vis värna om barns kroppsliga integritet. I resultatet framförs det även, utifrån respondenters förklaringar, att förskollärare inte bör göra skillnad på barnen och deras kroppar, med syfte att värna om barnens kroppsliga integritet, då förskollärare neutraliserar deras kroppar. Respondent 3 förklarar:

Det är ju så också, att man ska visa att barnen äger sina kroppar, men det är ingenting de ska skämmas över! Man ska också uppmuntra. ”Ja, jag har en kropp. Jag bestämmer över den och jag skäms inte för att visa upp den.” Det är ju en annan aspekt av det hela som är jätteviktigt att tänka på. För det är ju så att i den här åldern, tre till sex, så är det ingen som skäms över sina kroppar. Det är ju när man kommer upp i ålder, det är då man börjar sära på flickor och pojkar i omklädningsrummen. Det är då man börjar säga att det är någonting man ska skämmas över och vi börjar skylla oss. Det är ju vi vuxna som säger på något vis genom att dela upp barnen.

Flertalet respondenter förklarar att för att kunna utveckla arbetet med att värna om barns kroppsliga integritet, krävs det att förskolläraren innehar en självkänedom samt reflekterar över sitt agerande. Respondenterna uttrycker att utvecklingen hos förskollärare sker då de reflekterar över huruvida de inkräktar på barnets integritet eller inte. I och med detta uttrycker respondent 3 att:

Det sitter ganska mycket hos mig som pedagog, tänker jag. För det är många gånger som man är en väldigt impulsiv pedagog att man bara klampar in i olika situationer. Att man tänker sig för vad det faktiskt är man klampar in i och att man inkräktar på barnet. Där måste jag börja först! Att reflektera och tänka på hur jag som pedagog är mot barnen i olika situationer.

För att värna om barns kroppsliga integritet lyfter denna kategori vikten av ett respekterande förhållningssätt samt reflektion från förskollärare. Med ett reflekterande arbetssätt hos förskollärare bidrar arbetet till att barn utvecklar en respekt mot sig själv samt mot individer i sin omgivning. Dock visar resultatet skilda åsikter gällande huruvida barns kroppar ska neutraliseras eller skyllas inom förskolan.

4.2.4 Analys av förskollärares hänsyn och respekt för att värna om barns kroppsliga integritet

Henriksen och Vetlesen (2013) beskriver att närhetsetiken innefattar respekt och resultatet ur förskollärarnas beskrivningar framhävde vikten av reflektion över sitt förhållningssätt. Henriksen och Vetlesen (2013) förklarar att syftet med reflektioner är att skapa förtroendefulla relationer tillsammans med barnen, vilket medför att förskollärare visar det individuella barnet omsorg och respekt (Henriksen & Vetlesen, 2013). Ur ett närhetsetiskt perspektiv förklarar Henriksen och Vetlesen (2013) att förskollärares kunskap om autonomi och dess innebörd är av vikt, för att skapa sig en kunskap och en uppfattning om vad som ska skyddas inom barnet och dess närhet. Resultatet visar att förskollärare uttrycker att det är de vuxna som besitter det moraliska ansvaret och makten gentemot

barnen. Vi tolkar detta som att förskollärarna är medvetna om det moraliska ansvaret och närhetsetiken lyfter, utifrån den maktobalans som råder mellan förskollärare och barn, att det är förskollärare som ansvarar för att denna makt används ansvarsfullt och att de tydliggör rätten som barnet besitter. Respondent 3 förklarar att hen arbetar medvetet med reflektion kring sitt eget förhållningssätt, med syfte att värna om barnen. Ur ett närhetsetiskt perspektiv belyser Noddings (2012) betydelsen av att förskollärare som ger omsorg till barn är reflekterande i sitt arbete, lyhörd och närvarande, samt intresserad av barnet i fråga. Vi analyserar resultatet utifrån det som Noddings (2012) belyser, att med lyhördhet och närvaro hos förskollärare värnas barnen och om deras kroppsliga integritet. Noddings (2012) förklarar även att förskollärare bör vara närvarande, med syfte att ge barn omsorg. Josefson (2018) lyfter att förskollärare som har ett beaktande förhållningssätt och som lyssnar in barnen, skapar förutsättningar för barns etik i möten med andra individer som berör kroppen.

Utifrån resultatet kan vi utläsa att förskollärare förklarar att de arbetar utifrån ett lyhört arbetssätt. Respondent 2 beskriver att hen arbetar med att förklara för barnen att det är de själva som bestämmer över sin egen kropp. Respondent 4 berättade att hen lyssnar till barnets vilja och önskemål gällande situationer som innefattar barns kroppsliga integritet. Sigurdardottir et al. (2019) framhäver att förskollärare ska arbeta professionellt samt utgå från sin yrkesprofession vid beslutstaganden. Förskollärare får inte bli personliga och fatta beslut utifrån sina egna värderingar, gällande barns värde och barns kroppsliga integritet. Utifrån ett närhetsetiskt perspektiv kan vi se att våra respondenter visar detta genom att arbeta professionellt och inta en yrkesetik, där förskollärare ser till barnets autonomi gällande den kroppsliga integriteten och inte till det behov som förskolläraren tror sig veta att barnet är i behov av. En tillitsfull relation och en trygghet för barnen kan på så sätt skapas, vilket innebär att förskollärare intar ett moraliskt ansvar gällande barns kroppsliga integritet.

Henriksen och Vetlesen (2013) förklarar att respekt innefattar en form av omsorg inom närhetsetiken. Respondent 3 framhäver att hen gärna ger barnen kramar men att hen är i behov av att gå emot sin personlighet och utgå från barnen och visa dem respekt. Respondent 3 förklarar att hen värdesätter barnens behov och önskemål framför sitt eget behov och sin personlighet. Detta med syfte att barnen ska lära sig att bemöta varandra respektfullt med hjälp av förskollärares vägledning. Respondent 3 förklarar vidare att hen intar ett avstånd med syfte att barnets självbestämmande ska fokuseras och stärkas. Detta avstånd intar respondenten med syfte att värna om och undvika intrång gällande barns kroppsliga integritet. Noddings (2012) lyfter att omsorg innebär att erhålla en kompetens inom ämnet. Den form av närhet som närhetsetiken syftar till, yrkar till en professionell inblick där individen ser till sina personliga villkor samt använder sig av dessa i sin yrkesprofession, då hen behåller en harmoni mellan närhet och distans. Utifrån närhetsetiken kan vi tolka det som respondent 2 framhäver att de arbetar med att synliggöra för barnet att det är hen som besitter rätten till sin egen kropp.

5 Diskussion

Det sista kapitlet i vår studie är *diskussion* och i detta kapitel kommer studiens resultat att diskuteras under rubriken *resultatdiskussion*. Därefter kommer vi att diskutera metodval under rubriken *metoddiskussion*. Vidare i kapitlet lyfter vi fram *relevans för förskolläraryrket* och *förslag till fortsatt studie*. Sedan avslutas detta kapitel och studien med en *slutsats* där vi sammanlänkar studiens syfte och frågeställningar med resultatet.

Syftet med den här studien var att öka kunskapen om hur några förskollärare beskriver sitt arbete för att främja barns medvetenhet om kroppslig integritet samt hur den värnas om i förskolans vardag. Vi valde att genomföra semistrukturerade intervjuer då vi ansåg att det valda ämnet tillhör ett område som lägger vikt vid ord och kommunikation och som inte är mätbart, att utföra intervjuer innefattas i en kvalitativ studie.

Utifrån de sammanställda analyserade intervjuerna visade resultatet att respondenterna i studien beskrev att de är medvetna om barns kroppsliga integritet. Respondenterna förklarade att de har insikt i hur barnen kan göras medvetna om sin kroppsliga integritet, samt att kommunikation och dialog med barnen är avgörande för att skapa medvetenhet, och värna om barns kroppsliga integritet. Respondenterna beskrev olika tillvägagångssätt och strategier för att skapa en medvetenhet hos barnen. Resultatet visade även, genom respondenternas förklaringar, hur förskollärare bör arbeta för att värna om barns kroppsliga integritet, samt att det är av stor vikt att förskollärare bör visa hänsyn och respekt för barnen.

5.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att fördjupa kunskapen om några förskollärares arbete med barns kroppsliga integritet. Genom de resultat som har framkommit i studien har denna kunskap fördjupats då en inblick i arbetssätt och förhållningssätt gällande barns kroppsliga integritet. Studiens rubrik innefattar "*Barns kroppsliga integritet beskrivet utifrån några förskollärares perspektiv*" och de flesta förskollärare beskriver att de arbetar med att agera närvarande och att se till varje enskilt barn och dess behov gällande barns kroppsliga integritet. Läroplanen för förskolan, (Lpfö18) belyser att förskolan ska ge barn förutsättningar att ge uttryck för deras etik i livet (Skolverket, 2018). I det analyserade resultatet i studien framkommer vikten av att föra samtal och dialoger med barnen, både i helgrupp samt i mindre grupper, då förskollärare kan belysa olika händelser som har uppstått i vardagen och diskutera dessa tillsammans med barnen. Förskollärare låter barn se till sig själva i händelser som har uppstått under dagen, detta kan ses ur närhetsetiken då barnen får reflektera över sina egna känslor och visa empati för andra. Noddings (2012) belyser att empati är en betydelsefull faktor inom närhetsetiken och bidrar till en relation och interaktion. Närhetsetiken syftar till interaktion mellan individer och belyser etiska handlingar (Josefson, 2018). Utifrån det som framkommer i studiens resultat, om förhållningssätt, kan detta ses som ett uttryck för etiska handlingar. Förskollärares agerande och respekt gentemot varandra i arbetslaget och på förskolan är en av byggstenarna för att stärka barns individuella integritet. Denna inställning och detta

förhållningssätt mellan förskollärare kan återspeglas i barnens bemötande och i deras respekt för varandra. Studiens resultat visar att förskollärarna beskriver att barnens tankar och åsikter blir, i diskussioner som dessa, lyssnade till samt respekterade av både förskollärare samt av övriga kamrater. I och med detta förhållningssätt hos förskollärare, som respondenterna uttrycker, visar förskollärare att barns känslor och tankar är betydelsefulla och barn får i sin tur känna att deras olika uttryck är betydelsefulla. Detta bidrar till att barns självkänsla ökar och deras autonomi främjas. Resultatet visar att förskollärare erbjuder närhet eller avstånd beroende på vilket barnen uttrycker att de är i behov av för stunden. Dessa förhållningssätt hos förskollärare grundar sig i barnens uttryck och villkor. Vi konstaterar att resultatet liknar det som Noddings (2012) och Josefsons (2018) studier visar, att förskollärares hänsyn gentemot barn samt deras förhållningssätt i arbetet vilket leder till att omsorg byggs upp. Magro et al. (2019) beskriver vårdnadshavares delaktighet i stärkandet av barns självkänsla och vi reflekterar kring hur detta kan göras synligt i förskolan. Vårt resultat framhåller förskollärares beskrivningar av hur de arbetar med att stärka barns självkänsla och deras kroppsliga integritet i förskolan och vårdnadshavares betydelse för detta har inte diskuterats, då detta samarbete inte låg i fokus för studiens syfte. Däremot visar Magro et al.s (2019) resultat likheter med vår studie då de lyfter att barns autonomi utvecklas av att deras självkänsla stärks. Respondenterna förklarar att en gemensam helhetssyn i arbetslaget är av vikt för att bevara en harmoni och en säkerhet gentemot barngruppen. Utifrån närhetsetiken är trygga relationer och interaktioner av vikt (Noddings, 2012), att arbetslaget är trygg i grunden de står på, bidrar det till att barnen blir trygga som individer, i barngruppen samt med förskollärarna. De intervjuade förskollärarnas beskrivningar gällande kommunikation och kollegiala diskussioner synliggör att barns kroppsliga integritet är av vikt att lyfta i diskussions-sammanhang tillsammans med övrig personal. Det framkommer att detta ämne borde diskuteras mer frekvent, då förskollärare hanterar barns kroppsliga integritet på en daglig basis. När förskolans läroplans, (Lpfö18) ändringar diskuteras bidrar det till den gemensamma helhetssynen som samtliga respondenter la vikt vid och barngruppen får i sin tur en trygg grund. Då ledningen är de som är ansvariga för innehållet för dessa träffar resonerar vi kring hur stor vikt ledningen anser att begreppet "barns kroppsliga integritet" har, då det är nytt och tillagt innehåll i läroplan för förskolan. Johansson (2005) belyser att förskollärares utgångspunkt grundas och påverkas av deras upplevelser i olika situationer. Vi reflekterar kring om detta bidrar till att kunskapen hos förskollärare brister och barns medvetenhet om den kroppsliga integriteten hämmas istället för främjas.

Samtliga förskollärare i studien förklarar att förskollärare ska arbeta med ett lyhört och närvarande arbetssätt och tydliggör, med detta arbetssätt, att det är barnen som bestämmer över sin egen kropp. Ett närvarande arbetssätt kan liknas med det Aspelin och Persson (2011) lyfter, angående samspel tillsammans med barnen, vilket leder till lustfyllda undervisningssituationer. Genom att samspela med barnen möjliggör förskollärare för diskussioner mellan barnen och tillsammans med barnen, då situationer som kräver en diskussion och ett förtydligande uppstår. Genom att samtala med barnen, lyssna till dem och visa dem den respekt som de bör bli bemötta av kan detta resultera i att barn visar varandra respekt, att de lyssnar till varandra samt att de försöker förstå hur olika händelser kan kännas och upplevas för kamraten. Samtliga förskollärare uttrycker att deras

arbetsuppgift innebär att göra barn medvetna om att närhet upplevs olika och att det är av vikt att respektera sin kamrat. Å ena sidan belyser Johansson (2005) förskollärares dilemma, då det innefattar barns integritet, och att det kan vara så att gränsen för barns integritet ofta fastställs av förskollärare och inte av barnen. Å andra sidan, förklarar Johansson (2005), är det förskollärares ansvar att visa respekt inför barnen.

I resultatet framkom det att förskollärare beskriver att de agerar medvetet i syfte att värna om barns kroppsliga integritet i olika vardagssituationer med barnen, särskilt i de situationer som kräver närhet och tröst. Josefson (2018) lyfter begreppet omsorg, som innefattas inom närhetsetiken, och belyser omsorgens betydelse för barns kroppsliga integritet. Begreppet omsorg förklarar hur individer uppträder i interaktion med andra individer. Omsorgen inom förskolan innebär därför förskollärares fysiska och känslomässiga arbete i verksamheten (Josefson, 2018). I resultatet beskriver även förskollärarna vikten av att agera på ett lyhört sätt samt att arbeta med att bekräfta barnen. Förskollärarna kan då möjliggöra för barnen en medvetenhet kring sin egen kroppsliga integritet, vilket är något som framhävs i läroplan för förskolan (Lpfö18). Det skrivs fram att barn ska få sina olika uttryck och behov tillgodosedda så att de känner ett egenvärde, samt att de ska få en medvetenhet och rätt över sin kroppsliga integritet (Skolverket, 2018).

I resultatet ger förskollärare uttryck för olika åsikter, vilket medför att val som görs av förskollärare med syfte att värna om barns kroppsliga integritet i olika sammanhang skiljer sig. En respondent framhäver att å ena sidan värderar förskollärare barns kroppsliga integritet med material som exempelvis ett skynke, i syfte att skyla barnen, för att på så vis värna om deras kroppsliga integritet. Å andra sidan berättar några av respondenterna att vuxna inte bör göra skillnad i barns kroppar och heller inte visa på något avvikande. Im et al. (2019) förklarar att då vuxna bemöter barn och deras uppfattningar utvecklar barnen respekt och förståelse för sin omvärld samt deras kroppsliga integritet. Förskollärarna förklarar att när vuxna gör den bedömningen av barns kroppar skapas en osäkerhet hos barnen, vilket kan leda till att barns kroppsliga integritet hämmas. Barn får därav inte möjlighet att uppleva autonomi och en självsäkerhet i sin egen kropp, trots att Johansson (2005) beskriver att förskollärares stöttning i sociala sammanhang stärker barns respekt för deras egen integritet samt för sin omgivnings integritet. Detta visar att arbete med barns kroppsliga integritet är svårfångat och en känslig aspekt, vilket även visar kommunikationens vikt arbetslagen emellan och betydelsen av att förskollärare agerar på liknande sätt, med syfte att skapa struktur för barnen och värna om deras kroppsliga integritet.

5.2 Metoddiskussion

Syftet med denna studie var att öka kunskapen om hur förskollärare beskriver sitt arbete för att främja barns medvetenhet om kroppslig integritet samt hur den värnas om i förskolans vardag. För att undersöka detta användes den kvalitativa metoden och semistrukturerade intervjuer. Fördelen med semistrukturerade intervjuer som metod var att studien skulle få utförliga svar som även skulle ge utrymme för följdfrågor som kunde stärka upp argumenten ytterligare. Bryman (2018) lyfter fram att respondenten i studien

har tillåtelse att formulera fria svar utifrån studiens tilltänka tema. Utifrån val av metod, för att undersöka studiens syfte, kunde utvecklande svar från förskollärares tankar och uttryck ge ytterligare vägledning i resultatet än vad en kvantitativ metod hade gjort. I en kvantitativ intervju belyser Bryman (2018) att frågorna är förutbestämda, med syfte att få utmärkande och fastställda svar från respondenterna.

Dessa intervjuer genomfördes var för sig. Vald metod för intervjuerna medförde en fördel gällande tidsaspekten och det var därav inte möjligt att utföra intervjuerna tillsammans. Nackdelen med vald metod är att vi båda fick ta del av intervjuerna i efterhand genom våra transkriptioner och därav kunde vi inte ta del av respondenternas kroppsspråk, höra betoningar eller ställa relevanta följdfrågor.

Diskussioner fördes gällande att genomföra barnintervjuer samt enkätundersökning som var riktade mot vårdnadshavare och vi ställer oss undrande till huruvida resultatet hade blivit annorlunda, dock med ett annorlunda syfte och frågeställningar i fokus.

5.3 Slutsats

Studien visar att förskollärare lägger stor vikt vid att värna om barns kroppsliga integritet och beskriver barns kroppsliga integritet som en betydelsefull faktor i sin yrkesroll inom förskolläraryrket. Studien visar även att förskollärare förklarade att de är medvetna om att läroplan för förskolan (Lpfö18) nu belyser barns kroppsliga integritet och att förskollärare därför ska arbeta med detta ämne, då barns kroppsliga integritet har fått ett syfte inom pedagogiken. Däremot belyser studien att förskollärare beskrev att de upplever svårigheter i arbetet som innefattar barns kroppsliga integritet, då det är brett och svårtolkat eftersom alla individer tolkar upplevelser på olika sätt. En viktig aspekt i studiens resultat är att förskollärare är närvarande, lyhörda och uppmärksamma vid dessa situationer som kan upplevas problematiska. Kollegiala utbyten i form av diskussion och gemensam reflektion är av vikt för att fördjupa sina kunskaper inom ämnet och arbeta med att göra barn medvetna om deras kroppsliga integritet, samt värna om barns kroppsliga integritet.

5.4 Relevans för förskolläraryrket

Studien syftar till att fördjupa kunskapen om hur några förskollärare beskriver sitt arbete för att främja barns medvetenhet om kroppslig integritet samt hur den värnas om i förskolans vardag. Denna studie har relevans för förskolläraryrket då förskolans styrdokument, läroplan för förskolan (Lpfö18), nu belyser barns kroppsliga integritet. Hur barns kroppsliga integritet värnas om, samt hur barn görs medvetna om den (Skolverket, 2018). Styrdokumentet (Lpfö18) vänder sig i huvudsak till förskollärare då det är förskollärare som har det övergripande ansvaret över att läroplanen följs på förskolan.

Vi vill klarlägga att då förskollärare arbetar närvarande och medvetet i sin kommunikation till barnen kan olika perspektiv synliggöras. Bland annat utvecklar barnen en förståelse för förskollärares handlingar då dessa och dess syfte blir förklarade för barnet, samtidigt som förskollärare utvecklar en förståelse för barnet

och dess vilja och önskemål i olika situationer som uppstår i förskolans vardag. Genom att förskollärare uppmärksammar barns olika sätt att uttrycka sig på medför det att barns självkänsla stärks. Då förskollärare lyfter fram barns autonomi, i samband med den kroppsliga integriteten, möjliggörs en förtroendefull gemenskap mellan förskollärare och barn och barnen utvecklar en trygghet till förskolläraren. Det arbetssätt och förhållningssätt som förskollärare använder sig av i arbetet med barns kroppsliga integritet, har etablerats i deras individuella och yrkesmässiga värdegrund. Därav är denna studie av betydelse för förskolläraryrket genom att förskollärares lyhördhet, närvaro och kommunikation kan bidra till en ökad kvalitet i förskolans verksamhet.

5.5 Förslag till fortsatt studie

I studiens resultat framkom det av samtliga respondenter att läroplan för förskolans (Lpfö18) nya innehåll, som belyser barns kroppsliga integritet, inte har diskuterats i samband med exempelvis arbetsplatsträffar. Samtidigt framkom det i resultatet av samtliga respondenter att barns kroppsliga integritet är något som synliggörs dagligen i förskolans utbildning. Intressant skulle då vara att undersöka hur beslut angående diskussionsämnen uppkommer samt om dessa ämnen är påverkbara från förskolans rektorer och personal. Om vi hade fått göra en vidareutveckling av denna studie, skulle vi intervjua huvudmän och rektorer för att undersöka detta. Intressant för en vidareutveckling av denna studie skulle även vara att använda observation som en ytterligare metod. Respondenterna uttryckte att barnen blir behandlade med respekt, att de blir lyssnade till och att förskollärare ständigt förklarar för barnet hur och varför de agerar som de gör i olika situationer. Med en observationsteknik har vi diskuterat och funderat över huruvida det som några förskollärare uttryckte i denna studie blir synligt i praktiken.

Referenslista

- Aspelin, J., & Persson, S. (2011). *Om relationell pedagogik*. (1. uppl.). Malmö: Gleerup.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3. uppl.). Stockholm: Liber.
- Fennefoss, A. T., & Jansen, K. E. (2009). *Småbarnspedagogik och praktikberättelser: pedagogisk dokumentation i förskolan*. (1. uppl.). Malmö: Gleerup.
- Frelin, A. (2012). *Lyhörda lärare: professionellt relationsbyggande i förskola och skola*. (1. uppl.). Stockholm: Liber.
- Gren, J. (2007). *Etik i pedagogiskt vardagsarbete*. Stockholm: Liber.
- Henriksen, J-O., & Vetlesen, A. J. (2013). *Etik i arbete med människor*. (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, P., & Ahrne, G. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne och P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. uppl.). (s. 17-31). Stockholm: Liber.
- Djurberg, S. (2018, 19 februari). Ökad medvetenhet kring barns integritet. *Förskolan*. Hämtad 2019-11-21, från: <https://forskolan.se/kroppen-ar-vard-respekt/>
- Im, G. W., Jiar, Y. K., & Talib, R. B. (2019). Development of preschool social emotional inventory for preschoolers: A preliminary study. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 8(1), 158-164.
- Johansson, E. (2005). Children's integrity – A marginalised right. *International Journal of Early Childhood*, 37(3), s. 109-124. Hämtad från: <http://ep.bib.mdh.se/login?url=https://search.proquest.com/docview/62076422?accountid=12245>
- Josefson, M. (2018). *Det ansvarsfulla mötet: en närhetsetisk analys av omsorgens innebörder i förskolan*. (Avhandling), 978-91-7797-005-7. Stockholms

- universitet, Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen. Tillgänglig:
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:diva-149709>
- Jämställdhetsmyndigheten. (2019). Swedish gender equality agency: #metoo.
Hämtad från: 2019-12-16, från:
<https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/en/metoo>
- Magro, S. W., Utesch, T., Dreiskämper, D., & Wagner, J. (2019). Self-esteem development in middle childhood: Support for sociometer theory. *International Journal of Behavioral Development*, 43(2), s. 118-127.
Doi: 10.1177/0165025418802462
- Noddings, N. (2012). A caring relation in teaching. *Oxford review of education*. 38(6), s. 771-781. Hämtad från:
https://mdh.primo.exlibrisgroup.com/permalink/46MH_INST/rdijdm/informaworld/s10_1080_03054985_2012_745047
- Sigurdardottir, I., Williams, P., & Einarsdottir, J. (2019). Preschool teachers communicating values to children. *International Journal of Early Years Education*. 27(2), s. 170-183. Doi: 10.1080./09669760.2019.1602516
- Regeringskansliet. (2018, 29 augusti). *En förtydligad läroplan ska höja kvaliteten i förskolan*. Hämtad 2019-12-16, från:
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/08/en-fortydligad-laroplan-ska-hoja-kvaliteten-i-forskolan/>
- Rädda barnen. (2019). *Stopp! Min kropp!* Hämtad från:
<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/foralder/stopp-min-kropp/>
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan 2018*. Hämtad från:
<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>
- Skolverket. (2019). *Barns integritet i förskolan*. Hämtad 2019-12-16, från:
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/barns-integritet-i-forskolan>

Unicef. (1989). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barns rättigheter*.

Stockholm: Unicef.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningsed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Hämtad från:

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Bilagor

Bilaga 1 Intervjufrågor

1. Hur länge har du arbetat inom förskola?
2. Vilken åldersgrupp arbetar du med?
3. Hur skulle du förklara personalens helhetssyn gällande barns kroppsliga integritet och hur ser den ut på förskolan?
4. Vilken betydelse har barns kroppsliga integritet för dig?
5. Kan du förklara hur du förhåller dig i ditt arbetssätt för att göra barn medvetna om den kroppsliga integriteten?
6. Hur anser du att du värnar om barns kroppsliga integritet i ditt arbetssätt och förhållningssätt?
7. Hur förhåller du dig i situationer med barnen som kräver någon form av närhet och tröst?
8. Finns det något i ditt arbete, gällande barns kroppsliga integritet, som du anser kan utvecklas när det handlar om att göra barnen medvetna om deras integritet?
9. Finns det något i ditt arbete, gällande barns kroppsliga integritet, som du anser kan utvecklas när det handlar om att värna om deras integritet?
10. Har ni diskuterat innehållet i den nya läroplanen där den lyfter barns kroppsliga integritet?
  - Varför/varför inte?
11. Är det något som du anser är av vikt för ditt arbete?
  - Varför/varför inte?

Bilaga 2 Missivbrev

Information om en studie om barns kroppsliga integritet.

Hej!

Vi heter Matilda och Cindy och vi är två lärarstudenter som studerar termin 7 på förskolläraryrket vid Mälardalens högskola i Västerås. Vi skriver nu vårt självständiga arbete där vi har valt att fördjupa oss i hur personalen i förskolan arbetar med och värnar om barns kroppsliga integritet. Förskolans nya läroplan (Lpfö18) lyfter nu vikten av att arbeta med barns kroppsliga integritet på ett medvetet sätt.

Du tillfrågas härmed att delta i denna undersökning. Vårt mål är att få ta del av dina tankar och kunskaper genom att intervjua dig. Intervjuerna kommer att spelas in för att sedan transkriberas och analyseras. Tidsåtgången för intervjun beräknas till ca. 30 minuter.

Vi beaktar Vetenskapsrådets etiska principer. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig. Allt insamlat material kommer att behandlas konfidentiellt, vilket betyder att materialet inte kommer att offentliggöras och det kommer att förstöras vid godkänt arbete. Detta innebär även att all delgiven information anonymiseras. Det insamlade materialet kommer enbart vi att behandla för att sammanställa resultatet och redovisa vår studie inom det självständiga arbetet. Samtliga informanter kommer att erbjudas informationen vid färdigställt arbete. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva.

Hoppas du vill delta i vår studie.

Kontakta oss gärna med frågor och funderingar,

Med vänliga hälsningar,

Matilda Andersson.
073-xxx xx xx

man16031@student.mdh.se

Cindy Vinicious.
073-xxx xx xx

cvs16001@student.mdh.se

Handledare vid Mälardalens högskola

Ester Catucci.
021-10 15 93

ester.catucci@mdh.se

Västerås, 2019-11-14

Bilaga 3 Litteratursökning

För att söka artiklar med innehåll som var av relevans för vårt valda ämne använde vi oss av databaserna ERIC ProQuest, SwePub och Google Scholar. En sökning i SwePub såg bland annat ut så här: Utökad sökning > (Integrit* OR självbestämmande OR självkänsla OR "egna villkor" OR "fysisk integritet" OR trygghet OR tröst OR kram* OR närhet OR beröring OR hänsyn OR autonom* OR self-esteem OR safety OR komfort* OR respe* OR hugs OR nearness OR "physical contact" OR consideration) AND (Förskol* OR preschool* OR kindergarten) > Refereegranskat > (2015-2019). En annan såg ut så här: (Förskol* OR preschool* OR kindergarten) AND (Integrit* OR självbestämmande OR självkänsla OR "fysisk integritet" OR autonom* OR self-esteem OR respe* OR "physical contact" OR consideration).

Då vi fick svårigheter i att hitta relevanta artiklar som var av nyare publikation med våra sökord bokade vi in ett möte med en bibliotekarie på Mälardalens högskola i Västerås. Med hennes hjälp utökade vi åren för sökningen av artiklar och vi sökte bland annat i SwePub med sökorden (Integrit* OR självbestämmande OR självkänsla OR "fysisk integritet" OR autonom* OR self-esteem OR respe* OR "physical contact" OR consideration). Vi fick då fram en relevant artikel som var skriven av Sigurdardottir, Williams och Einarsdottir från 2019. Vi kom även fram till sökord som Förskol* (Integrit* OR självbestämmande OR självkänsla OR "fysisk integritet" OR autonom* OR self-esteem OR "physical contact" OR consideration) AND (Förskol* OR preschool* OR kindergarten) och vi sökte i båda databaserna utan resultat. Då vi kom fram till artikeln skriven av Magro, Utesch, Dreiskämper och Wagner från 2019 sökte vi i databasen ERIC ProQuest med hjälp av sökorden (Integrit* OR självbestämmande OR självkänsla OR "fysisk integritet" OR autonom* OR self-esteem OR respe* OR "physical contact" OR consideration). Vidare sökord som vi använde oss av i ERIC ProQuest var (kommunikation OR communication) AND (preschool OR förskola OR "preschool teacher" OR förskollärare) och då fick vi en träff på en artikel som var skriven av Im, Jiar och Talib från 2019. I samma sökning fick vi även en träff på en artikel skriven av Johansson från 2005 som vi fann var relevans. Vi har även sökt vidare på (barn OR "young children" OR kommunikation OR communication) i SwePub samt (barn OR "young children" OR kommunikation OR communication) AND ("preschool teacher" OR förskollärare) utan resultat.

Google Scholar användes i sökningen av Josefsons avhandling som upptäcktes då vi bearbetade övriga arbeten i sökningen efter relevanta vetenskapliga artiklar.